

Mağdur Katılımlı Bir Ceza Muhakemesi Anlayışına Doğru:

ABD Hukukunda Mağdur Haklarının Gelişimi Üzerine Bir İnceleme*

Rahime ERBAŞ**

Towards the Victim Participation Model in the Criminal
Procedure: A Study on the Victims' Rights Development in
the Law of the United States of America

Abstract

The participation of victims in criminal proceedings is a controversial issue which lies at the core of the understanding of criminal procedure law. According to the criminal procedure approach of the United States of America and Turkey, the crime is mainly committed against the public not the individual, therefore, only the public prosecutor has a right to decide whether or not to prosecute. British criminal law, despite its role as the origin of U.S. common law, takes the opposite approach in which the individual is also entitled to initiate a public case before the court as well as public prosecutor, which is called as *private prosecution*. Also, whereas the charged or the accused has rights ensured by the United State

---

* Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Kamu Hukuku doktora programında Prof. Dr. Füsun SOKULLU- AKINCI tarafından verilen *Viktimoloji* dersinde 2012 yılında hazırlanmıştır. Çalışmayı inceleyerek görüşlerini benimle paylaştığı için değerli hocama teşekkürlerimi sunarım.

** Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı

Constitution, the victim of crime has no rights, a fact that has been criticized. The critics arguing that victims have a limited participation in the criminal proceeding has led to a new approach to provide the victims with new rights in criminal procedure.

“The Crime Victims’ Rights Act of 2004 (18 U.S.C. § 3771, shortly referred as CVRA)” gives victims certain rights to participate in criminal proceedings. These rights resemble the rights listed in the *“Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power of 1985”* by the United Nation of which Turkey is a member. Therefore, to understand victims’ rights in the CVRA may be helpful for Turkish criminal law to understand the rights defined by the United Nation. In that respect, this study focuses on the rights regulated in the *“CVRA”* and their application in the case law. Before that, the history of these rights has been put across in the light of the case called *Linda R. S. v. Richard D* and the *President’s Task Force on Victims of Crime in 1982*. This study aims to show how victim participation in criminal procedure has been regularly increased throughout the history in the United States of America and to open a new window for Turkish criminal law into the awareness of the victim participation in criminal procedure which is today on the rise.

Key words: Crime victims, rights of victim, the role of victims, the United States of America, criminal proceeding, participation to the criminal trial, victim impact statements.

Giriş

“Amerikan ceza muhakemesinde en azından sivil bir kişinin, başka bir kişinin kovuşturulmasında veya kovuşturulmamasında hukuki olarak tanımlanabilecek bir menfaati bulunmamaktadır...”¹ şeklindeki görüşü ile ABD Yüksek Mahkemesi, 1973 tarihli kararında Amerikan ceza muhakemesinin o dönemdeki temel anlayışını ortaya koymuştu. Bu karar ile

¹ *Linda R. S. v. Richard D.*, 410 U.S. 614, 93 S. Ct. 1146, U.S. Tex. 1973, 5 Mart 1973 (Westlaw International), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02.2014).

mağdurların ceza muhakemesindeki konumları tartışılır hale gelmiş ve çeşitli hukuki düzenlemeler oluşturulmaya başlanmıştır. Amerikan hukuk sisteminin menşei, İngiliz hukuk sistemine dayansa da günümüzde savcının ceza muhakemesindeki konumu noktasında, İngiliz hukukundan farklılık arz etmektedir². Buna göre Amerikan hukukunda kovuşturma kamusal bir faaliyet olarak görüldüğünden savcı re'sen hareket etmektedir³. İngiliz sisteminin anlayışının aksine; Amerikan sisteminde kovuşturmayı bireylerin harekete geçirmesini ifade eden şahsi-özel kovuşturma (*private prosecution*) kurumuna yer verilmemiştir⁴. Bunun esasını Amerikan hukukunda suçların devlete karşı işlendiği; diğer bir anlatımla işlenen suçun mağdurunun, biza-tihi bireylerden ziyade bir bütün olarak toplum olduğu anlayışının hakim olması oluşturmaktadır. Suçun devlete karşı işlendiği kabulünün bir sonucu olarak suçları soruşturmak ve kovuşturmak, yalnızca savcının görevidir. Mağdur, ceza muhakemesinin bir süjesi olarak kabul edilmez; genellikle şüpheli veya sanık aleyhine ifade veren bir tanık muamelesine tabi tutulur⁵.

Amerikan hukukunda mağdurun muhakemenin bir tarafı olarak kabul edilmemesi ve bunun sonucunda mağdurların ceza muhakemesindeki rolünün oldukça az olması nedeniyle zaman içerisinde çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmasına gerek duyulmuştur. Nitekim şüpheli ve sanık hakları anayasal düzeyde güçlü bir şekilde korunurken; mağdurların ceza muhakemesinde unutulduğu bir eleştiri

---

² Joshua Dressler, *Understanding Criminal Law*, 6.bs., LexisNexis, United States, 2012, s.27.

³ Dressler, s.1.

⁴ Ceza muhakemesinde savcının konumunun ve rolünün Amerikan ve İngiliz sistemlerindeki karşılaştırması için bkz: Walker A. Matthews, "Proposed Victims' Rights Amendment: Ethical Considerations for the Prudent Prosecutor", *The Georgetown Journal of Legal Ethics* 1997-1998, Cilt: 11, Sayı: 3, s. 736-738, (Çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/geojlege11&div=42&g_sen t=1&collection=journals, (Erişim Tarihi:10. 10. 2014).

⁵ Liviu Mihail Marinescu, "Judicial Aspects Concerning the Victim in the American Justice System", *Acta Universitatis Danubius Juridica* 2007, Cilt: 3, Sayı: 1, s.64, (Çevrimiçi) <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=3243bcd9-ec41-4362-a2ff-e417ea9df398&articleId=4dc96c6c-2fd4-4e48-9310-20cba05ad208>, (Erişim Tarihi:10. 10. 2014).

olarak ortaya çıkmıştır⁶. Beraberinde temel bir soru olarak, adaletin tecelli etmesinde mağdurun hakları, konumu ve etkisi tartışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda gerek federal gerek yerel düzeyde anayasa değişiklik teklifleri zaman zaman tartışılmıştır. Özellikle ABD Anayasası'nın 6. değişikliğinde (*Sixth Amendment*) şüphelinin haklarının teminat alınması karşısında mağdurların haklarının anayasada yer almaması eleştirilmiştir⁷.

Amerikan ceza muhakemesi hukukunda tarihi süreç itibarıyla mağdurun konumu giderek güçlenmiştir. Sözelimi daha önce duruşmalara katılmayan veya dava hakkında bilgi verilmeyen mağdurlara artık duruşmalara katılma, duruşmada dinlenme ve söz alma ya da davanın gidişatından haberdar edilme gibi haklar tanınmaya başlanmıştır. Böylece mağdur katımlı bir ceza muhakemesi anlayışına doğru bir eğilim ortaya çıkmıştır. Mağdurların korunması ve haklarının tanınarak teminat altına alınması amacıyla 1960'lı yıllarda başlayan ve günümüze kadar devam eden bu süreçte zaman zaman çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi, federal düzeyde çıkarılan 2004 tarihli Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu (*Crime Victims' Rights Act of 2004*, kısaltması: *The CVRA*)'dur.

Söz konusu düzenleme, 2004 tarihli Herkes İçin Adalet Kanunu (*Justice for All Act of 2004*) kapsamında çıkartılarak Birleşik Devletler Kanunu'nun (*United States Code- U.S.C.*) "Suçlar ve Ceza Muhakeme-

⁶ David L. Roland, "Progress in the Victim Reform Movement: No Longer the 'Forgotten Victim'", **Pepperdine Law Review** 1989-1990, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 35, (Çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/pepplr17&div=12&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi:10. 10. 2014). 1981 yılında dönemin ABD başkanı Ronald Reagan'ın 8 Nisan'da *Mağdur Hakları Haftası* ilan ettiği metindeki konuşmasından bir kesit şöyleydi: "Uzun süre suç mağdurları, ceza adalet sistemimizin unutulmuş kişileri olmuştur. Bizler nadiren mağdurların ihtiyaçları için yardım ediyoruz ya da hak etikleri değeri veriyoruz. Oysa ki vatandaşlarımızın korunması, onları suç mağduru olmaktan korumak, ceza kanunlarımızın en temel amacıdır. Dolayısıyla her yeni mağdur, bireysel olarak bizim suçu önlemede hataya düştüğümüzü gösteren bir örneği temsil etmektedir. Mağdurlara yönelik bu ilgisizlik de bu hatamızı daha da arttırmaktadır...". (Ronald Reagan, Promulgation 4831 of April 8, 1981, 95 STAT. 1807, **The United States Government Publishing Office (GPO)**, (Çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-95/pdf/STATUTE-95-Pg1807.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014)).

⁷ Roland, s. 35.

si" (*Crimes and Criminal Procedure*) şeklindeki 18. Başlığı'nın (*Title 18*), "Ceza Muhakemesi" (*Criminal Procedure*) başlıklı II. Kısım'ın (Part II) "Suç Mağdurlarının Hakları" (*Crime victims' rights*) başlıklı 237. Bölümü'ne 3771 numaralı paragraf olarak kodifiye edilmiştir⁸.

Amerikan tarihinde mağdur haklarına ilişkin federal düzeyde yapılan en etkili kanun olarak nitelendirilen⁹ bu Kanun'da mağdurların hakları tek tek sıralanmıştır. Çalışmamızda bu Kanun'da düzenlenen haklar ile sınırlı bir inceleme yapılacaktır. Ancak bu hakların ortaya çıkışının ve esaslarının daha iyi anlaşılması için 1973 tarihli *Linda R.S. v. Richard D.* davası ile 1982 yılında dönemin başkanı *Ronald Reagan'ın hazırlattığı rapor* bu çalışmada sırasıyla ele alınacaktır. Daha sonra söz konusu hakların nasıl uygulandığının ve sınırlarının anlaşılması için yüksek mahkeme içtihatlarına yer verilecektir.

Türkiye'nin de üyesi olduğu Birleşmiş Milletler Örgütü'nün, 29 Kasım 1985 tarih ve 40/34 sayılı Genel Kurul Kararı ile kabul ettiği *Birleşmiş Milletler Suç ve Yetki İstismarı Mağdurlarına Adalet Dair Temel Prensipler Deklarasyonu*¹⁰ nda ifade edilen hakların ve mağdurları korumaya yönelik anlayışın önemli ölçüde Amerikan hukuk anlayışının da izlerini taşıdığı gözlemlenmiştir¹¹. Esasında gerek ABD hu-

⁸ 18 U.S.C.A. § 3771, (e) Definitions, Crime victims' rights, Effective: December 1, 2009, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12.02. 2014). Düzenleme ayrıca, "*Scott Campbell, Stephanie Roper, Wendy Preston, Louarna Gillis, And Nila Lynn Crime Victims' Rights Act*" olarak da anılmaktadır. Çalışmada kısaca "*Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu*" şeklinde anılacaktır.

⁹ The Honorable Jon Kyl/ Steven J. Twist/ Stephen Higgins, "*On the Wings of Their Angels: The Scott Campbell, Stephanie Roper, Wendy Preston, Louarna Gillis, and Nila Lynn Crime Victims' Rights Act*", **Lewis & Clark L. Rev.** 2005, Cilt: 9, Sayı: 3, s.583, (Çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lewclr9&div=31&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 10.10. 2014).

¹⁰ **United Nations**, Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>, (Erişim Tarihi: 06.02.2014).

¹¹ Özellikle söz konusu Deklarasyon'da mağdurların on temel hakkı olarak sıralanan haklar ile 3771 numaralı paragrafta düzenlenen haklar örtüşmektedir. Deklarasyon'daki hakların özeti için bkz: Jan J. N. Van Dijk, "*Benchmarking Legislation on Crime Victims: The UN Victims Declaration of 1985*", s. 202-203, (Çevrimiçi) <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=80066>, (Erişim Tarihi: 06.02.2014). Ayrıca bkz: Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s.393- 394.

kukunda gerek Birleşmiş Milletler nezdinde gerekse Avrupa Konseyi nezdinde¹² yapılan hukuki düzenlemeler, mağdurların da haklarının olduğunun kabul edilmesi gereğinin birer sonucuydu. Nitekim mağdurlar için liste halinde sıralanan bu haklar, esasında günümüzde suçun toplumsal yönleri olduğu kadar bireysel yönlerinin de olabileceği gerçeğinin reddedilmesinden artık vazgeçilmesinin sonucudur¹³. Bu tespitten hareketle, Amerikan hukukunda mağdur haklarına yönelik bir inceleme yapmanın Türk hukukuna katkı yapacağı düşüncesi ile bu çalışma hasıl olmuştur.

I. Genel Olarak

ABD’de mağdur haklarına yönelik girişimler 1960’lı yıllarda başlamıştır¹⁴. Modern anlamda ise mağdur haklarının gelişimi, 1970’li yıllarda söz konusu olmuş ve 1980’li yıllara gelindiğinde mağdurun ceza adalet sistemindeki rolüne ilişkin önemli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Mağdur haklarında önemli gelişmeler kaydedilen 1970’li ve 1980’li yıllardan önce, ülkede işlenen nerdeyse her suçun yalnızca topluma karşı işlenen bir suç olarak görüldüğü ve suçun doğrudan mağduru olan kişinin ceza adalet sisteminde çok az tanındığı ifade edilmektedir¹⁵. Bu dönemlerde bilhassa mağdurların zararlarının giderilmesi, tazminat ödenmesi, cinsel saldırı mağdurlarının korunması, alkollü araç kullanan sürücülerden ve koşullu salıverilmeden

¹² Avrupa Konseyi Tavsiye Kararlarında sıralanan mağdur hakları için bkz.: Füsün Sokullu- Akıncı, **Viktimoloji (Mağdurbilim)**, Selman Dursun’un Katkılarıyla 2. bs., Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.314-355.

¹³ Sokullu- Akıncı, s.310.

¹⁴ Kyf/ J. Twist/ Higgins, s.584; Charles Doyle, “*Crime Victims’ Rights Act: A Summary and Legal Analysis of 18. U.S.C.3771*”, **CRS Report for Congress, Congressional Research Service**, April 24, 2012, s.1, (Çevrimiçi) <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RL33679.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.02.2014). 1965 yılında Kaliforniya’da ilk kez mağdurlara tazminat ödenmesi için bir program oluşturulmuştur. Aynı program 1972 yılında Maryland eyaletinde de oluşturulmuştur. Bkz: **The Maryland Crime Victims’ Resource Center (MCVRC)**, The History of Crime Victims’ Rights in America, (Çevrimiçi) <http://www.mdcrimevictims.org/laws-and-policies/history-of-crime-victims-rights-in-america/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2014).

¹⁵ Kyf/ J. Twist/ Higgins, s.583.

yararlananlardan suç mağdurlarının korunması için düzenlemelerin öngörülmesi, mağdura yargılamada söz verilmesi olarak tezahür etmiştir¹⁶. Bunun yanı sıra mağdurların adaletin tecelli etmesindeki ve bilhassa ceza kovuşturmasının yapıp yapılmamasındaki menfaatleri de tartışılmıştır. Bu noktada suçların kovuşturulmasında bireylerin menfaati ve bu bağlamda kamu davasının açılmasında savcının takdir yetkisinin sınırlarına yönelik tartışmalar kanun koyucuyu mağdurları korumaya yönelik ayrı bir düzenleme yapmaya sevk etmiştir. Bu sürecin zeminini ise mahkeme önüne gelen somut olaylar oluşturmuştur. Bunlardan biri de *Linda R.S. v. Richard D.* davasıdır¹⁷. Daha sonra 1982 yılında dönemin ABD başkanı Ronald Reagan'ın masum suç mağdurlarının korunmasına yönelik oluşturduğu çalışma grubunun hazırladığı raporun yayınlanması ile Amerikan hukukunda mağdur hakları konusunda önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır.

Yaşanan tüm bu gelişmeler sonucunda ve sivil toplum örgütlerinin de katkılarıyla esas itibarıyla 1982, 1984, 1994 ve 2004 yıllarında mağdur haklarını ilgilendiren önemli hukuki düzenlemeler yapılmıştır¹⁸. Mağdurlara tazminat ödenmesi (*compensation*)¹⁹ ve yıllar içinde

¹⁶ Doyle, s.1-2. Ayrıca bkz: Kyf/ J. Twist/ Higgins, s.584.

¹⁷ *Linda R. S. v. Richard D.*, 410 U.S. 614, 93 S. Ct. 1146, U.S. Tex. 1973, 5 Mart 1973, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

¹⁸ Bu düzenlemelerden temel olarak bahsedecek olursak: 1982 yılında "*Federal Mağdur ve Tanık Koruma Kanunu (The Federal Victim and Witness Protection Act)*" ile FBI'nın ulusal suç bilgi merkezi veri tabanının bu çocuklar için kullanılmasının mümkün kılınması için "*Kayıbolan Çocuklar Hakkında Kanunu (the Missing Children's Act)*" kabul edilmiştir. 1984 yılında suç mağdurları fonunu kuran "*Suç Mağdurları Kanunu (The Victims of Crime Act (VOCA))*", "*Ulusal Asgari Alkol Kullanma Yaşı Hakkında Kanun (the National Minimum Drinking Age Act)*" ve "*Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun (The Family Violence Prevention and Services Act)*" kabul edilmiştir. Yine aynı yıl, "*Kayıbolan ve Sömürülen Çocuklar İçin Ulusal Bir Merkez (The National Center for Missing & Exploited Children)*" ve hükümlüler Federal Bürosu tarafından "*Mağdur/Tanık Bilgilendirme Sistemi (A victim/witness notification system)*" oluşturulmuştur. 1985 yılında Amerika'nın 35 eyaletinde mağdur tazminat programları oluşturulmuştur. 1990 yılına gelindiğinde "*Nefret Suçları İstatistikleri Kanunu (The Hate Crime Statistics Act)*" ve "*Çocuk İstismarı Mağdurları Kanunu (The Victims of Child Abuse Act of 1990)*" kabul edilmiştir. 1994 yılında "*Kadına Karşı Şiddet Kanunu (Violence Against Women Act)*" da dahil olmak üzere çocuk yolcuları taşıyan alkollü araç sürücülerinin cezasının artırılması ve

giderek büyüyen fonlar ve programlar oluşturmanın yanı sıra zararlarının giderilmesi- *giderim*²⁰- (*restitution*)²¹ bir hak olarak kabul edil-

federal düzeyde suç mağdurları fonunun gelirinin arttırılması gibi çeşitli düzenlemeleri içeren mağdur haklarına yönelik bir düzenleme paketi kabul edilmiştir. 1996 yılında Megan Kanunları ve teröre karşı mücadele çabalarını daha da arttırmak için ve yurtiçindeki ve yurtdışındaki terör mağdurları için tazminat ve desteklerin arttırılması amacıyla "*Anti Terörizm ve Ölüm Cezasının Etkinleştirilmesi Kanunu (the Antiterrorism and Effective Death Penalty Act)*" kabul edilmiştir. 1998 yılında "*Engelli Suç Mağdurları Kanunu (The Crime Victims with Disabilities Act)*" yapılmıştır. 2000 yılına gelindiğinde "*Kadına Karşı Şiddet Kanunu (Violence Against Women Act)*" ve insan ticareti ve şiddete maruz kalan göçmenler için bir kanun "*(the Victims of Trafficking and Violence Protection Act)*" kabul edilmiştir. Bu kronolojik tarihi gelişim için bkz: **The Maryland Crime Victims' Resource Center (MCVRC)**, *The History of Crime Victims' Rights in America*, (Çevrimiçi) <http://www.mdcrimevictims.org/laws-and-policies/history-of-crime-victims-rights-in-america/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2014).

¹⁹ Mağdurlara tazminat ödenmesi (*compensation*) için Amerika Birleşik Devletleri'nde fonlar ve programlar oluşturulmuştur. Her bir eyalet, mağdur tazminat ödeme programına sahiptir. Bu şekilde suç nedeniyle mağdur olan kimselere yardım edilmektedir. Bkz: **National Association of Crime Victim Compensation Boards**, *Crime Victim Compensation: An Overview*, (Çevrimiçi) <http://www.nacvcb.org/index.asp?bid=14>, (Erişim Tarihi: 16.02.2014). Terör mağdurları bakımından tazminat ödenmesi hususu, ayrı olarak ele alınmıştır. Bu konuda ilk kez 1980 tarihli "*The Hostage Relief Act*" olarak bir kanun çıkarılmıştır. Terörizmin sınır ötesi veya milletlerarası özelliği sebebiyle terör mağdurlarının daha yüksek seviyede strese maruz kaldıkları ve farklı ihtiyaçları olduğu gerekçesiyle konunun daha spesifik olarak ele alındığı ifade edilmektedir. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nin terör mağdurlarının faydasına yönelik daha uzun bir hukuki düzenleme geçmişi olduğuna da işaret edilmektedir. Ancak bu mağdur grubunun diğer suç mağdurları karşısında farklı muameleye tabi tutulmasının eleştirildiği de belirtilmektedir. Bkz: Hans Jörg Albrecht/ Michael Kilchling, "*Victims of Terrorism Policies: Should Victims of Terrorism be Treated Differently?*", **European Journal on Criminal Policy and Research Nisan 2007**, Cilt:13, Sayı:1-2, s.230-231, (Çevrimiçi) http://download.springer.com/static/pdf/848/chp%253A10.1007%252F978-0-387-89291-7_7.pdf?auth66=1412945769_d4dff78e6de1d68e6b6eaab0d3830b4d&ext=.pdf, (Erişim Tarihi: 10.10.2014).

²⁰ "*Restitution*" sözcüğünün karşılığı olarak Türk hukukunda "*giderim*" sözcüğünü kullanan bir çalışma için bkz: Sokullu- Akıncı, s.338-341; ABD hukukundaki "*restitution*" sözcüğünü, Türk hukuk öğretilinde "*geri verme*", "*iade*" ve "*diyet*" olarak ifade eden bir çalışma için bkz: Veli Özer Özbek, **Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi**, 1.bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1999, s.119.

²¹ Zararlarının giderilmesi (*restitution*), suç failinin gerçekleştirdiği haksız hareketten kaynaklanan zararlar için fail tarafından mağdura para ödemesi olarak tanım-

miştir. Ceza muhakemesinde yeni bir anlayış olarak “*mağdur katılımlı ceza muhakemesi modeli*” (*Victim Participation Model*) tartışılmaya başlanmıştır²². Bu anlayışın, giderek daha da güçlendiği ifade edilmektedir²³. Nitekim ceza muhakemesinin de mağdur haklarına yönelik akımın sonucu olarak ceza hukukunda mağdurlara tanınan bir hak alanının oluştuğuna işaret edilmektedir²⁴. Bunun önemli bir kanıtı da, Amerikan hukukunda mağdur haklarının federal düzeyde 40 yıllık bir insan hakları hareketinin son metni olarak nitelendirilen²⁵ 2004 tarihli Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu’dur (*Crime Victims’ Rights Act of 2004*; kısaltması: *The CVRA*).

II. Mağdur Kavramı

Mağdur haklarının anlaşılması için öncelikle mağdur kavramına verilen anlamın sınırlarının ortaya konulması gerekmektedir. Bu doğrultuda Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu’nun kodifiye edildiği Birleşik Devletler Kanunu’nun 3771 numaralı paragrafına baktığımızda, “*tanımlar*” başlıklı (e) fıkrasında bir tanıma rastlıyoruz. Buna göre mağdur, federal düzeyde veya Columbia bölgesinde tanımlanan bir suçun işlenmesi ile doğrudan veya birinci derecede zarar gören

---

lanmaktadır. Bkz: **The National Center for Victims of Crime**, Restitution, (Çevrimiçi) <http://www.victimsofcrime.org/help-for-crime-victims/get-help-bulletins-for-crime-victims/restitution>, (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

²² Ceza muhakemesinde, “*suçu kontrol etme modeli (crime control model)*” ve “*usule uygunluk modeli (due process model)*” karşısında üçüncü bir model olarak “*mağdur katılımlı ceza muhakemesi modeli (the victim participation model)*” ele alan bir çalışma için bkz: Douglas Evan Beloof, “*The Third Model of Criminal Process: The Victim Participation Model*”, **Utah Law Review** 1999, Sayı: 2, (Çevrimiçi) <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.174788>, (Erişim Tarihi: 10.10.2014), s.289-332. Ceza muhakemesinde bu iki model, “*suçu denetleme modeli*” ve “*usule uygunluk modeli (due process)*” için bkz: Herbert L. Packer, **The Limits of the Criminal Sanction**, 1. bs., Stanford University Press, Stanford, Kaliforniya, 1968, s. 149-172.

²³ Beloof, “*The Third Model of Criminal Process: The Victim Participation Model*”, s.329.

²⁴ Mary Margaret Giannini, “*Equal Rights for Equal Rites?: Victim Allocation, Defendant Allocation, and the Crime Victims’ Rights Act*”, **Yale Law & Policy Review** 2008, Cilt: 26, Sayı:2, s.434, (Çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/yalpr26&div=14&g_sent=1&collection=journals#438, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

²⁵ Kyf/ J. Twist/ Higgins, s. 583.

kişiyi ifade etmektedir²⁶. Söz konusu hükümde mağdur kavramının oldukça geniş bir şekilde tanımlandığı ifade edilmektedir²⁷. Nitekim düzenlemenin yapımı aşamasında “*mağdur kavramının kasten geniş bir biçimde tanımlandığı, çünkü tüm suç mağdurlarının söz konusu suça ilişkin itham yapılsın ya da yapılmaması korunan haklara sahip olmayı hak ettiği*” vurgulanmıştır²⁸.

Mağdur kavramının sınırlarının çizilmesi, mağdur haklarının anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir. Öncelikle bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, söz konusu düzenleme *federal düzeyde* bir normdur. Dolayısıyla öncelikle işlenen suç, federal düzeyde veya Columbia bölgesinde tanınan bir suç olmalıdır. Suçların türleri arasında bir ayırım yapılmamıştır²⁹. İkinci olarak mağdur, bir suçun işlenmesi ile *doğrudan (direct)* veya *çok yakın derecede (proximately)* zarar gören kişiyi ifade etmektedir. Burada doğrudan veya en yakın derecede ifadelerinden ne anlaşılmalıdır sorusu önem arz etmektedir. Örneğin *US. v. Sharp* davasında, esrar satmaktan mahkûm olan kişiden esrar satın alan kişinin eski kız arkadaşı, erkek arkadaşının bu kişiden aldığı esrarları kullanması neticesinde kendisini istismar ettiği gerekçesiyle esrar satan kişinin fiilinin mağduru olduğunu iddia etmiştir. Bu davada, esrar satın alan kişinin eski kız arkadaşının esrar satmaktan mahkûm olan kişinin suçunun mağduru olamayacağı; çünkü söz konusu olayda doğrudan veya en yakın derecede zarar görmekten bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre, bu kişinin

²⁶ 18 U.S.C.A. § 3771, (e) Definitions, Crime victims’ rights, Effective: December 1, 2009, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12.02.2014).

²⁷ David E. Aaronson, “*New Rights and Remedies: The Federal Crime Victims’ Rights Act of 2004*”, **Pace Law Review** 2007-2008, Cilt: 28, Sayı: 4, s. 639, (Çevrimiçi) <http://digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1105&context=plr>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

²⁸ Senatör Jon Kyl’ın konuşması için bkz: **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, s. 4270, (Çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

²⁹ Anayasa’da mağdur haklarının yer alması için sunulan bir teklifte sadece “*şiddet suçlarına*” yer verildiği, bunun da ekonomik suçların mağdurlarını kapsamadığı gerekçesiyle eleştirildiği ifade edilmektedir. Eleştiriler için bkz: Doyle, s.5.

eski erkek arkadaşının istismar fiilinin mağduru olduğuna hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Ancak bu kişinin durumu, eski erkek arkadaşına esrar satan kişinin satma fiili ile eski erkek arkadaşının kendisine yönelik istismar fiili arasındaki bağın önemli ölçüde zayıf olmasının yanı sıra ne zamansal olarak ne de olgusal olarak 3771 numaralı paragraftaki mağdur tanımına girmemektedir³⁰. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki; Amerikan hukukunda suçtan zarar gören kavramı da mağdur kavramı kapsamında mütalaa edilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada Türk hukukunda suçtan zarar gören kavramı ile ifade edilen kimseler için de mağdur kavramı kullanılacaktır.

Söz konusu düzenlemede kişi (*person*) teriminin kullanılması sebebiyle tüzel kişilerin de suç mağduru olarak bu Kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılmıştır. Zira Amerikan hukukunda da kişi ibaresinden gerçek kişilerin yanı sıra şirketler, ticari işletmeler, kooperatifler, dernekler şeklindeki tüzel kişiler de anlaşılmaktadır³¹. Tüzel kişilerin mağdur olup olamayacakları hususunun mağdurlara tanınan haklara göre değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Nitekim mahkemeler daha önce verdikleri kararlarında zararların karşılanması hakkı bakımından sadece gerçek kişilerin mağdur olabileceği fikrini reddetmişlerdir³².

3771 numaralı paragrafın “*tanımlar*” başlıklı (e) maddesinde mağdurların temsil edilmesi hususu da düzenlenmiştir. Buna göre,

---

³⁰ Yargıç Dennis W. Dohnal, (Memorandum Opinion), in *U.S. v. Sharp*, 463 F.Supp.2d 556, E.D.Va., 2006, 22 Kasım 2006 (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

³¹ Doyle, s.6-7.

³² Örneğin, *The Farmers Home Administration (FmHA)* isimli bir kamu kurumunun zarara uğratıldığı *U.S. v. Kirkland* davasında mahkeme, söz konusu kurumun “mağdur olarak” zararlarının karşılanmasını talep etme hakkının olduğuna işaret etmiştir, *U. S v. Kirkland*, 853 F.2d 1243, 1246 (5th Cir. 1988), 29 Eylül 1988, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15. 02. 2014). Yine *U. S v. Sunrhodes* davasında mahkeme, *Indian Health Service* isimli kurumun mağdur olduğunu kabul etmiştir, *U.S. v. Sunrhodes*, 831 F.2d 1537, C.A.10 (Wyo.), 1987, 20 Ekim 1987, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15. 02. 2014). Ayrıca bkz: *U.S. v. Ruffen*, 780 F.2d 1493, 1496 (9th Cir. 1986), 22 Ocak 1986, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15. 02. 2014).

“mağdurun 18 yaşından küçük, ehliyetsiz veya ölmüş olması durumunda kanuni mümessili veya vasisi, aile üyeleri ya da mahkeme tarafından atanan diğer kişiler, bu bölümde öngörülen hakları talep edebilir. Fakat hiçbir şekilde savunma makamı, vasi veya mümessil olarak atanamaz”³³.

III. 1973 Tarihli Linda R.S. v. Richard D. Davası

ABD hukukunda mağdur haklarının hukuki bir düzenlemeye kavuşturulmasında önemi itibariyle belirtilmesi gereken bir dava, mağdurları korumaya yönelik hakların ihdas edilebileceğine işaret eden, ABD Yüksek Mahkemesi'nin önüne gelen 5 Mart 1973 tarihli *Linda R.S. v. Richard D.* davasıdır³⁴. Bu kararında Federal Yüksek Mahkeme, “Amerikan ceza muhakemesinde, en azından sıradan bir kişinin başka bir kişinin kovuşturulmasında veya kovuşturulmamasında hukuki olarak tanınabilecek bir menfaate sahip olmadığı” şeklinde görüşünü belirtmiştir. *Linda R.S. v. Richard D.* davası, çocuğunu desteklemeyen ebeveynin 2 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılmasını öngören Teksas Ceza Kanunu'nun 602. maddesine ilişkindir. Bu madde, “18 yaşından küçük çocuğunu/çocuklarını terkederek, ihmal eden veya onu/onları desteklemekten ve bakmaktan kaçınan her ebeveyn, 2 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır “şeklinde³⁵. Bu hüküm nedeniyle, sadece evli olan ebeveynler bakımından kovuşturma yapılmakta; gayrisahih nesepli bir çocuğa anne veya babası tarafından yardım edilmemesi halinde ise yapılmamaktadır.

³³ 18 U.S.C.A. § 3771, (e) Definitions, Crime victims' rights, Effective: December 1, 2009, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12.02. 2014).

³⁴ *Linda R. S. v. Richard D.*, 410 U.S. 614, 93 S. Ct. 1146, U.S. Tex. 1973, 5 Mart 1973, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 16. 02. 2014). Tartışmalar için bkz: Wendy J. Murphy, “Federalizing”Victims’Rights To Hold State Courts Accountable”, **The Lewis & Clark Law Review Sonbahar 2005**, Cilt: 9, Sayı: 3, s.649-650, (Çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lewchr9&div=33&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12.10. 2014).

³⁵ *Linda R. S. v. Richard D.*, 410 U.S. 614, 93 S. Ct. 1146, U.S. Tex. 1973, 5 Mart 1973, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

Karara konu olan olayda gayrisahih nesepli bir çocuğun annesi olan *Linda*, Federal Yerel Mahkeme'den çocuğunun babası Richard tarafından desteklenmediğini bu nedenle onun hakkında 602. maddede gereği kovuşturma yapılmasını talep etmiştir. Federal Yerel Mahkeme, 602. maddenin sadece evli olan ebeveyn bakımından uygulandığından bahisle annenin dava açma talebini reddetmiştir. Bunun üzerine, anne Yüksek Mahkeme'ye temyiz başvurusunda bulunmuştur. Burada davacı öncelikle, bu normun sadece evli olan ebeveyn bakımından uygulanmasının ayrımcılık olduğunu ve bu nedenle eşit işlem yapılmasını öngören ABD Anayasa'nın 14. Değişikliği'ne (*Fourteenth Amendment*) aykırı olduğunu iddia etmiştir. Zira burada çocuklar arasında gayrisahih nesepli olan veya olmayan şeklinde bir ayrımcılık yapılmaktadır. Bu doğrultuda savcının çocuğunun babası hakkında kovuşturmadan kaçınmaktan men edilmesini talep etmiştir. Yüksek Mahkeme, annenin çocuğunun desteklenmesinde menfaati olduğunu kabul etmekle birlikte, eyalet ceza normlarının uygulanması ile menfaati arasında yeterli bir ilişki kuramadığından bahisle dava açma hakkının olmadığına karar vermiştir. Ancak mahkemeye göre bu menfaat, mevcut Amerikan ceza muhakemesinde ceza kovuşturması başlatma hakkını vermek bakımından yeterli olmasa da, kanun koyucu düzenleme yapmak suretiyle bu kişilere yönelik haklar ihdas edebilecektir Savcının kovuşturmasına ilişkin olarak ise Mahkeme, mağdurların savcıcıyı kovuşturma yapması için zorlayamayacağını belirtmiş ve "*Amerikan ceza muhakemesinde, en azından sivil bir kişinin başka bir kişinin kovuşturulmasında veya kovuşturulmamasında hukuki olarak tanınabilecek bir menfaate sahip olmadığını*" ifade etmiştir³⁶.

Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 5 Mart 1973 tarihli *Linda R.S. v. Richard D.* kararı, mağdur hakları bakımından iki nedenle önemli

---

³⁶ *Linda R. S. v. Richard D.*, 410 U.S. 614 (1973), 5 Mart 1973 (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014). Ayrıca bkz: Evan Tsen Lee/ Josephine Mason Ellis, "*The Standing Doctrine's Dirty Little Secret*", **Northwestern University Law Review Kış 2012**, Cilt: 107, Sayı:1, s. 175-176, (Çevrimiçi) <http://www.law.northwestern.edu/lawreview/v107/n1/169/LR107n1Lee.pdf>, (Erişim Tarihi: 19.01.2014).

atfedilmektedir. Birincisi, bu kararlar mağdurların ceza muhakemesinden hariç tutulması bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Bu noktada mağdurlara ilişkin nasıl modern haklar oluşturulur sorusunu düşünürmüştür. İkincisi, bu soruların cevabı olarak, bu kararlar mağdur haklarının kanuni bir düzenleme yapılarak oluşturulmasının gereğine işaret edilmiştir³⁷. Bu şekilde mahkeme, kanuni düzenleme olmaksızın herhangi bir zarar olmasa da, kongrenin mağdur hakları tesis eden düzenlemeler yapabileceğini belirterek mağdur haklarına ilişkin düzenlemelerin hukuki dayanağını oluşturmuştur. Ancak belirtmek gerekir ki; bu karar, *Linda'nın* Savcıya kovuşturma emri vermek gibi bir talebi olmadığı; sadece savcının çocuğunun gayrisahih nesepli olmasına bakmaksızın kovuşturma yapıp yapmamaya ilişkin emre yönelik bir talep olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir³⁸. Tüm bu tartışmalar neticesinde 1980'li yıllarda suç mağdurlarının ceza muhakemesinde korumasına yönelik kanunların çıkartılmasına, başladığı görülmektedir.

IV. 1982 Tarihli Ronald Reagan Raporu (The President's Task Force on Victims of Crime in 1982)

Amerikan hukukunda mağdur haklarının gelişmesinin önemli mihenk taşlarından biri, 1982 yılında dönemin ABD başkanı Ronald Reagan'ın masum suç mağdurlarının korunmasına yönelik oluşturduğu çalışma grubunun hazırladığı rapordur³⁹. Çoğunluğu ceza adalet sisteminde yer alan kişilerden oluştuğu ifade edilen bu çalışma grubu, en başta mağdurlar olmak üzere toplumun çeşitli kesimleri ile

³⁷ Douglas Evan Beloof, *Victims' Rights: A Documentary and Reference Guide*, ABC-CLIO, 2012, s. 115.

³⁸ Eleştiriler için bkz: William A. Fletcher, "Standing: Who Can Sue to Enforce a Legal Duty?", *Alabama Law Review* 2013, Cilt: 65, Sayı: 2, s. 280, (çevrimiçi) <http://www.law.ua.edu/pubs/lrarticles/Volume%2065/Issue%202/2%20Fletcher%20277-287.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

³⁹ *President's Task Force on Victims of Crime – Final Report*, Aralık 1982, s.1-125: raporun tamamına erişmek için bkz: (çevrimiçi) <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/presdntstskforcrprt/87299.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.07.2013). Söz konusu raporun yayınlanması ile mağdur haklarının, iyice kanıksanmış ulusal bir mesele haline geldiği belirtilmektedir. Bkz: Giannini, s.437.

görüştürerek 1982 tarihli bir rapor yayınlamıştır⁴⁰. Söz konusu rapor, mağdurların korunması için ABD'nin hem federal hem de yerel düzeydeki *devlet/hükümet organlarına* örneğin kanun koyucu, kolluk, savcı, hakim gibi ceza adalet sistemi makamlarına hem de hastane, okul ve baro gibi *devlet/hükümet dışı organlarına* tek tek gerekçeleri ile birlikte toplamda 68 adet tavsiyede bulunmaktadır⁴¹. Bu tavsiyelerin bir kısmı günümüzde, suç mağdurlarının korunmasına yönelik kanuni düzenlemelerde mevcut olan mağdur haklarını içermektedir. Mağdur, bu hakların yanı sıra ceza adalet sistemi dışında da mağdurların korunmasındaki ve mağdurların tekrar iyileşmesindeki toplumun menfaati gözetilerek oldukça kapsamlı bir koruma anlayışı ile ele alınmıştır. Bu koruma anlayışının yanı sıra raporda mağdura nasıl muamele edilmesi gerektiği ve mağdura yapılan muamelenin mağdurlar tarafından nasıl algılandığını etraflı bir biçimde ortaya konulmuştur⁴². Raporda ayrıca ilk kez ABD Anayasası'nda mağdur haklarının teminat altına alınması için bir teklif hazırlanmıştır⁴³. Bu nedenle Ameri-

⁴⁰ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 118; Bu raporla ilk defa bir ABD Başkanı, kamuoyunda ceza adalet sisteminde mağdurların rolünü tanıyarak 1981 yılında "*suç mağdurları haftası*" ilan etmiştir. Bkz: Kyf, J. Twist, Higgins, s.584. "*Suç mağdurları haftası*", ABD'de her yıl Nisan ayı içerisinde kutlanmaktadır. 1981 yılında dönemin ABD başkanı Ronald Reagan'ın 8 Nisan 1981 tarihinde *Mağdur Hakları Haftasını* ilan ettiği metindeki konuşması için bkz: Ronald Reagan, Promulgation 4831 of April 8, 1981, 95 STAT. 1807, **The United States Government Publishing Office (GPO)**, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-95/pdf/STATUTE-95-Pg1807.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.02.2014). Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı tarafından 1983 yılında Ronald Reagan raporundaki tavsiyelerin uygulanması için, "*Suç Mağdurları Bürosu (The Office for Victims of Crime (OVC))*" oluşturulmuştur. Bkz: **The Maryland Crime Victims' Resource Center (MCVRC)**, *The History of Crime Victims' Rights in America*, (çevrimiçi) <http://www.mdcrimevictims.org/laws-and-policies/history-of-crime-victims-rights-in-america/>, (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

⁴¹ James M. Dolliver, "*Victims' Rights Constitutional Amendment: A Bad Idea Whose Time Should Not Come*", **The Wayne Law Review Sonbahar 1987- 1988**, Cilt: 34, Sayı: 1, s. 87- 88, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/waynlr34&div=13&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

⁴² Bkz: Giannini, s.437.

⁴³ Bruce Shapiro, "*Victims & Vengeance Why the Victims' Rights Amendment is a Bad Idea*", **The Nation**, February 10, 1997, s.13, (çevrimiçi) http://www.sweetcommunication.com.au/files/dart/BruceShapiro_article1.pdf, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

kan hukuk sisteminde mağdur haklarının gelişmesini anlamak için söz konusu raporun da bilinmesi önem arz etmektedir. Ancak raporun kapsamı nedeniyle çalışmamızda önemi itibarıyla kanun koyucuya mağdur haklarının korunmasına yönelik düzenlemelere yer verilmesi için yapılan tavsiyeler ile ceza adalet sistemi makamlarına yönelik tavsiyeler ve Anayasa değişiklik teklifi üzerinde durulacaktır.

A. Hükümet Organlarına Yönelik Tavsiyeler

“Amerika Birleşik Devletleri, bir hukuk devletidir. Hukuk kurallarına uyulacaksa, bu kurallara saygı duyulması zorunludur; bunlara saygı duyulabilmesi için de bu kuralların adil olması gerekir. Eşitliği sağlayamayan bir sistem, varlığını sürdüremez. Tarihte en adil sistem olması için oluşturulan bu sistem, varlığının mihenk taşıını ifade eden bu dengesini kaybetti”⁴⁴ şeklindeki ifadelerle hükümet organlarına yönelik yapılan tavsiyelerle başlayan raporda, öncelikle mağdurların korunması ve mağdurların rehabilite edilerek tekrar topluma entegre edilmesindeki toplumun menfaatini gözetmek amacıyla hem federal hem de yerel düzeyde hukuki düzenlemeler yapılması gerektiğine işaret edilmiştir⁴⁵.

Rapor bu gerekliliğe işaret etmekle kalmamış; hukuki düzenleme için de gerekçeleri ile birlikte tek tek önerilerde bulunmuştur. İlk olarak *mağdurların ve tanıkların adreslerinin; iletişim bilgilerinin alenileştirilmemesini temin eden bir düzenleme yapılmasına* işaret edilmiştir. Nitekim kolluk görevlileri, savcılar ve mahkemeler, mağduru dinlemeden önce sıklıkla bu kişilerin iletişim bilgilerini sormaktadır. Oysa mağdurların kendilerine karşı işlenen suçü bildirmemelerinin bir nedeni de tekrar mağdur olma korkusudur⁴⁶. İkinci öneri, *mağdurların psikolojik danışmanlık hizmeti almasının ve bunun savunmanın veya mahkemenin öğrenmemesinin hukuki bir imtiyaz olarak öngörülmesidir*. Bu hizmette

⁴⁴ **President’s Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 16.

⁴⁵ **President’s Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 20.

⁴⁶ **President’s Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 19. Raporda bir mağdur şöyle ifade etmektedir: *“Söz konusu problemlere yol açan kişi duruşma salonunda otururken mahkemenin bana yeni taşındığım adresimi ve çocuklarıımın isimleri sorduğunda, faile kendisinin veya başkalarının beni nasıl bulabileceğini söylemek zorunda kaldığım için üzgündüm”* (**President’s Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 20).

gizlilik sağlanmalıdır. Zira psikolojik desteğe ihtiyacı olan birçok mağdur, bu bilgilerin alenileşmesi korkusunu taşımaktadır⁴⁷. Rapora göre *mağdurun dolaylı olarak dinlenmesi (hearsay) kabul edilmeli ve bu hazırlık soruşturması bakımından yeterli görülmelidir*. Rapor, mağdurların ve toplumun korunması için *kefaletle salıvermeye ilişkin öneriler* getirmektedir. Örneğin mahkemelere topluma karşı açık bir tehlike oluşturan failer için yapılan kefaletle salıverme taleplerinin reddi için izin verilmelidir. Kefaletle salıvermenin şartları ağır suçlar bakımından sıkılaştırılmalı ve kefaletle salıvermeden yararlananların denetimi uymamalarına ceza öngörülmelidir⁴⁸.

Raporun yaptığı ilginç bir öneri ise ABD Anayasası'nın 4. Değişikliği bağlamında uygulanan *hukuka aykırı yollarla elde edilen delilerin mutlak şekilde reddedilmesi kuralının (the exclusionary rule) kaldırılması*⁴⁹. Rapora göre, hukuka aykırı delillerin mutlak şekilde reddedilmesi, sistemde tahammül edilemez bir yük oluşturmakta, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını ve adaletin yerine getirilmesini engellemektedir⁵⁰. Yine rapora göre, *koşullu salıvermeye yönelik duruşmalar, herkese açık olmalıdır*. Zira her vatandaşın koşullu salıvermenin gereği gibi işleminde önemli menfaati bulunmaktadır. Bir başka öneriye göre *koşullu salıverme kurumu ortadan kaldırılmalı ve yargının mahkûmiyete ilişkin takdir yetkisi sınırlandırılmalıdır*⁵¹. Zira mağdurların failin mahkum olmasında bütünüyle meşru bir menfaati bulunmaktadır. Mağdurlar, tehlikeli kişinin artık başka masum insanlara zarar veremeyeceği bir yere yerleştirildiğini bilmek isterler⁵².

⁴⁷ Mağdurlar psikolojik danışmada, suçtan kaynaklanan korkularından ve duygularından bahsederken; mağdurun suç sonrası psikolojik tepkisi, çoğunlukla mağdurun psikolojik geçmişi ve yaradılışı ile bağlantılıdır (**President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 20).

⁴⁸ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 22. Ayrıca, suçun işlenmesinden hemen sonra mağdurun işlenen suç nedeniyle hastanede tedavi altına alındığı veya işlenen suç nedeniyle travma yaşadığı veya konuşmakta güçlük çekebildiği belirtilmekte buna rağmen mağdurların çoğunlukla mahkemeye çağrıldığına dikkat çekilmektedir (**President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 22).

⁴⁹ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 24.

⁵⁰ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 28.

⁵¹ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 18.

⁵² **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 30.

Raporda mağdurları korumaya yönelik bir başka öneri, okul çalışanlarının öğrencilere, öğretmenlere karşı işlendiğini öğrendikleri suçlar ile okul sınırlarında silah veya uyuşturucu bulundurulması durumlarını *bildirmekle yükümlü* kınmasıdır. Bu bağlamda, cinsel saldırı, cinsel istismar ve pornografi fiillerinden dolayı *mahkum olan kişilerin tutulduğu sicillerin çocuklar için veya çoğunlukla çocuklar ile ilişki içinde çalışan işletmelere ve kurumlara açık hale getirilmesi de* önerilmektedir⁵³.

Raporda öngörülen önemli önerilerden bir kısmı da mağdurun duruşmadaki haklarına ilişkindir. Buna göre mağdurun hüküm verilmesinde ifadesine başvurulmalıdır. Mağdur, korkutmaya karşı korunmalıdır. Mağdurun zararları giderilmeli ve mağdur tazminat fonu desteklenmelidir. Mağdurlara adil davranılması için kılavuzlar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Suç faillerinin suçtan gelir elde etmesi engellenmelidir. Yine rapora göre mağdurlar, suç nedeniyle oluşan muayene masraflarını ödemekle yükümlü tutulmamalıdır⁵⁴.

Ronald Reagan Raporu, Federal Devlet'e temel olarak mağduru korumaya ve zararlarını gidermeye yönelik zarar tazmin fonları oluşturmak ve desteklemek, aile içinde meydana gelen eş şiddeti, çocuk ve yaşlı istismarı gibi şiddet içeren fiilleri araştırmaya yönelik bir çalışma grubu oluşturmak şeklinde önerilerde bulunmuştur. Bunun yanı sıra rapora göre çocuk adalet sistemi, mağdur perspektifinden tekrar değerlendirilmelidir. Son olarak tehlikeli suçluların koşullu salıvermeden yararlanarak başkalarına zarar vermesi ile ilgili olarak denetimli serbestlik görevlilerinin ihmalinden dolayı sorumluluğa gidilmesinin gerekliliğine işaret edilmiştir⁵⁵.

⁵³ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 32. Bu öneri daha sonra Megan Kanun'ları çerçevesinde kanunlaşmıştır. Megan Kanun'u hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz: Selman Dursun, "*Megan Kanunu (ABD 'nde Cinsel Suç Faillerinin Sicile Kaydı ve Sicil Bilgilerinin Kamuya Açıklanması)*", **AÜEHFD 2004**, Cilt: 8, Sayı: 1-2, s. 233-262. Ayrıca bkz: Selman Dursun, "*Özellikle Mağduru Çocuk Olan Mükerrir Cinsel Suç Faillerine Karşı Toplumun Korunması Bağlamında Megan Kanunu Hakkında Soru ve Cevaplar*", **CHKD 2014**, Cilt:2, Sayı:1-2, s. 235-240.

⁵⁴ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 18.

⁵⁵ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 37.

B. Ceza Adalet Sistemine Yönelik Tavsiyeler

Ronald Reagan Raporu, ceza adalet sisteminde yer alan kolluk, savcı, yargılama makamları ile denetimli serbestlik makamlarına yönelik ayrı ayrı tavsiyelerde bulunmaktadır. *Kolluğun* mağdurların ihtiyaçlarına karşı hassas olması, mağdurlar için mevcut olan servis ve programlar hakkında bilgi sahibi olması ve mağdurlara yardımcı olabilmesi açısından kolluk birimleri için eğitim programlarının oluşturulması ve geliştirilmesi önerilmektedir⁵⁶. Rapora göre kolluk, şiddet suçu mağdurlarını soruşturmanın gidişatı hakkında periyodik olarak bilgilendirmelidir. Ayrıca kolluk, mağdura yapılan tehdit ve korkutma fiillerine yüksek öncelik vermeli ve bunları savcıya iletmelidir⁵⁷.

Rapora göre gerçeklerin ortaya çıktığını ve adaletin tecelli ettiğini izlemek, *savcının* temel görevidir. Bunun gerçekleşmesinde savcılara yardımcı olmak amacıyla bazı tavsiyelerde bulunmaktadır. Buna göre, savcılar koşullu salıverme de dahil olmak üzere davanın gidişatı hakkında en baştan itibaren *mağdurları bilgilendirme* sorumluluğunu üstlenmelidir. Rapora göre şiddet suçu mağdurlarının kefaletle salıvermeye, dava pazarlığına (*plea bargain*), davanın düşmesine, mahkûmiyete veya tazminata ilişkin kararlara ilişkin görüşlerini savcının mahkemenin dikkatine sunma sorumluluğu mevcuttur. Mağdurların en büyük korkularından biri, sistemin kendilerini koruyamayacağıdır. Bu nedenle savcı, mağduru veya tanığı rahatsız eden, tehdit eden, yaralayan veya bu kişilere yaklaşan veya intikam alan kişilere karşı hukuku en kapsamlı şekilde uygulamalıdır. Savcı, muhakemenin uzun sürmemesi için gereğini yapmalıdır. Savcılık, mağdurlar ve tanıklar için çağrı merkezi oluşturmalı ve mağdur servisleri ve birimleri ile ilgili doğrudan iletişim halinde olmalıdır⁵⁸.

⁵⁶ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 57; Chief Robert P. Owens şöyle değerlendirmelerde bulunmuştur: “Uzun süre bizler mağduru, kan örnekleri ve parmak izleri ile birlikte mahkemelerde dolaştırılan bir delil paketi olarak gördük. Şimdi zaman, polisler olarak bizlerin suç mağdurlarını, zarar gören bir taraf olarak temsil edilmesi, rehabilite edilmesi ve haklarının tanınması gereken bir süje olarak görmeye başlamamızın zamanıdır” (**President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 59).

⁵⁷ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 57.

⁵⁸ **President's Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 63.

Adalet sisteminin gereği gibi işlemesi ve ceza yargılamasının her iki taraf bakımından da adil olmasının sağlanması hususunda asıl ve nihai görevin hakimlere düştüğünü ve bu nedenle bir hakimin adalet amacını her zaman zihninde tutması gerektiğini vurgulayan Rapor, bu amacın gerçekleşmesi için de bazı tavsiyelerde bulunmaktadır. Buna göre, her hakim gerek yerel gerek temyiz mahkemesinde, mağdurların ihtiyaçlarına ve hukuki menfaatlerine işaret etmelidir. Muhakeme işlemlerine mağdurların ve tanıklarının erişimi sağlanmalı ve ayrı bekleme odaları oluşturulmalıdır. Yargılamanın devam etmesi noktasında tarafların menfaatleri dengelenmelidir. Hakimler, duruşmada tüm katılımcıların duruşma süresinden mümkün olduğunca istifade etmesi için duruşma işlemlerinde tıkanıklığın giderilmesi hususunda sorumluluğu üstlenmelidirler. Hakimler, şiddet suçu mağdurlarının hüküm verilmesine katılımına izin vermeli ve bu katılıma hüküm kurarken yeterli ölçüde önem atfetmelidirler. Ayrıca mağdurlara, tazminat verilmesine karar vermenin yanı sıra, mağdurların ve onların ailelerinin duruşmalara katılmasına izin vermelidirler⁵⁹. Hakimler, çocukların cinsel istismarının söz konusu olduğu halde istismarın derin etkisini tanımalı ve çocuğun uygun şekilde tedavi edilmesini sağlamalıdır⁶⁰.

C. Anayasa Değişiklik Teklifi

Ronald Reagan Raporu, ceza adalet sisteminin vatandaşların temel haklarının uygulanması ve yorumlanması noktasında özünü yitirdiği sonucuna varmıştır. Raporda masumların, yardıma muhtaç olan kimselerin ve dürüst insanların korunması bakımından tıpkı şüphelilere/sanıklara tanınan haklarda olduğu gibi eşit bir koruma arayışına işaret edilmiştir. Mağdurların sistem içerisinde ağır bir baskı altında kaldıklarına dikkat çekilerek; bu baskının tekrar ele alınması gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu amaçla Rapor, ABD Anayasası'nın şüpheli/sanık haklarını teminat altına alan 6. Değişikliği'ne (*the Sixth Amendment*), mağdurlar için bir ekleme yapılması amaçlamıştır. Söz konusu hüküm şöyledir;

⁵⁹ President's Task Force on Victims of Crime – Final Report, s. 73.

⁶⁰ President's Task Force on Victims of Crime – Final Report, s. 74.

*“Tüm ceza muhakemesi işlemlerinde şüpheli, suçun işlendiği yerdeki eyalette ve kanun tarafından daha önce belirlenen bölgedeki tarafsız jüri tarafından hızlı ve aleni bir yargılama ve itham edilen suçun yapısı ve nedeni hakkında bilgilendirilme, kendisine karşı tanıklık yapan kimse ile yüzleştirilme, zorunlu olarak kendisi lehine tanık dinlenmesi ile savunması için müdafiden yararlanma haklarına sahiptir”*⁶¹. Bu hükme, Ronald Reagan raporu ile eklenmesi için önerilen hüküm ise *“Benzer şekilde mağdur da tüm ceza muhakemesi işlemlerinde, hazır bulunma ve yargılamanın tüm kritik aşamalarında dinlenme haklarına sahiptir”*⁶². İlk kez mağdurlar için Anayasa’da değişiklik yapılmasının önerilmesi, 1982 yılında Ronald Reagan raporu ile olmuştur⁶³. Ancak bu teklif, kabul edilmemiştir⁶⁴.

V. Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu

2004 yılında *“Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu”* adı altında bir düzenleme, Birleşik Devletler Kanunu’na 3171 numaralı paragraf olarak eklenmiştir. Söz konusu düzenleme, federal düzeyde bir hukuki düzenleme olsa da her bir eyalet bakımından öneme sahiptir. Nitekim düzenlemenin yapımı sürecinde de bu durum, *“bu Kanun elbette federal sistem bakımından bağlayıcıdır. Fakat düzenleme eyaletleri de etkileyecek şekilde tasarlanmıştır. İlk olarak eyaletler, bu Kanun’a bir model olarak bakacaktır ve kendi sistemlerine dahil edeceklerdir...”* şeklinde dile getirilmiştir⁶⁵.

Bu Kanun’un ortaya çıkması, mahkeme önüne gelen somut olaylar neticesinde olmuştur. Bunlardan kısaca bahsetmek gerekirse; en son 16 Nisan 1982 yılında görülen 27 yaşındaki *Scott Campbell*, özel bir uçakla seyahat yaparken uçakta öldürülerek okyanusa atılmıştır

⁶¹ U.S. Constitution, **Legal Information Institute, Cornell Law School** (çevrimiçi) https://www.law.cornell.edu/constitution/sixth_amendment, (Erişim Tarihi: 27.04.2015)

⁶² **President’s Task Force on Victims of Crime – Final Report**, s. 144.

⁶³ Shapiro, s.13.

⁶⁴ L. Roland, s. 37.

⁶⁵ Senatör Dianne Feinstein’in konuşması için bkz: **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, s. 4262, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014),

ve cesedi hiçbir zaman bulunamamıştır. Yargılama sırasında *Scott'un* ailesi, sanıkların ailesinin rezerve edilen koltukları doldurduğu gerekçesiyle duruşma salonuna alınmamış, dava hakkında bilgilendirilmemiş ve sanıkların mahkumiyeti de dahil olmak üzere yargılamanın kritik aşamalarında kendilerine söz hakkı verilmemiştir. Bir başka olayda 22 yaşındaki *Stephanie Roper*, 3 Nisan 1982 yılında iki kişi tarafından kaçırılmış, cinsel saldırıya ve eziyete maruz bırakıldıktan sonra öldüresiye dövülmüş, vücudu yakılmış ve parçalara ayrılmaya çalışılmıştır. Yargılama sırasında mahkemede, *Stephanie'nin* ailesi, duruşma salonundan çıkarılmış ve gidişat hakkında bilgilendirilmemiştir. Yine, 22 yaşındaki *Wendy Preston*, 23 Haziran 1977'de ailesinin Florida'daki evinde öldürülmüştür. Ailesine, bu olayda mağdurun Florida Eyaleti olduğu söylenerek eğer kendilerine tanık olarak başvurmak gerekirse haber verileceği bildirilmiştir⁶⁶. 22 yaşındaki *Louarna Gillis*, bir polis kızı olduğu gerekçesiyle 17 Ocak 1979 tarihinde öldürülmüştür. Aile, davanın kritik aşamaları hakkında bilgilendirilmemiş ve duruşma salonuna alınmamıştır⁶⁷. Son olarak, 69 yaşındaki *Nila Lynn*, 19 Nisan 2000 tarihinde öldürülmüştür. Sanığın uzun süre onay için bekletilen bir ölüm cezası alması yerine koşullu salıvermeden yararlanmaksızın müebbet hapis cezasına mahkum olmasını isteyen *Nila'nın* eşi, hüküm için söz alarak öneride bulunmak istemiş ancak izin verilmemiş ve sanık ölüm cezasına mahkum edilmiştir⁶⁸. Bu davalara ve bunlara benzer olaylardaki mahkemelerin tutumu nedeniyle 2004 tarihinde federal düzeyde "*Scott Campbell, Stephanie Roper, Wendy Preston, Louarna Gillis, And Nila Lynn*

⁶⁶ **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014), s. 4266.

⁶⁷ **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014), s.4263.

⁶⁸ **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014), s.4263.

Crime Victims' Rights Act" olarak adlandırılan Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu kabul edilmiştir⁶⁹. Daha önce belirtildiği üzere, düzenleme Birleşik Devletler Kanunu'nun 3771 numaralı paragraf olarak kodifiye edilmiştir. Ayrıca Federal Ceza Muhakemesi Kurallarına (*Federal Rules of Criminal Procedure*) "Mağdur Hakları" başlığı ile 60. Kural olarak da eklenmiştir⁷⁰.

3771 numaralı paragrafın, ceza muhakemesinin birçok evresinde mağdurların haklarının güvence altına alınmasına yönelik uzun ve meşakkatli bir çabanın ürünü olarak mağdurlar bakımından federal düzeyde bir insan hakları bildirgesi niteliğinde olduğu belirtilmektedir⁷¹. Zira mağdurun ceza muhakemesi sürecindeki tüm temel hakları sıralanmıştır⁷². Kanun, ceza adaleti sistemine mağdurların tam katılımını hedeflemektedir. Bu amaçla Kanun'da sekiz temel hak ihdas edilmiştir. Bu haklar, hem mağdur hem de savcı tarafından ileri sürülebilmektedir. Belirtmek gerekir ki bu haklar, yalnızca ceza davalarında ileri sürülebilmektedir⁷³. 3771- (b)- (1)'de mahkemelerin, 3771- (a)'da sıralanan hakların yerine getirildiğini temin etmek zorunda olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun, mağdur haklarına ilişkin hem maddi muhtevayı hem de bu hakların kullanılması ve uygulanmasına ilişkin usulü ortaya koymaktadır. Çalışmamızda da Kanun'un maddi muhtevası ile- hakların ortaya konulması-sınırlandırılmıştır.

---

⁶⁹ Kyf/J. Twist/Higgins, s.583.

⁷⁰ **The Committee on the Judiciary House of Representatives**, Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 60, (a)- (1) maddesi, Victim's Rights, s. 66-67, (çevrimiçi) <http://www.uscourts.gov/uscourts/RulesAndPolicies/rules/2010%20Rules/Criminal%20Procedure.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

⁷¹ Doyle, s.1.

⁷² E. Aaronson, s. 633.

⁷³ 11 Eylül terör saldırısı mağdurlarının ayrıca hukuk mahkemelerinde açtığı davalar için, ceza davalarına hükümet tarafından sanıkla ilgili sunulan kamuya kapalı bilgilere erişim talepleri yerel mahkeme tarafından reddedilmesine ilişkin *U.S. v. Moussaoui* davasında, 3771 numaralı paragrafta kodifiye edilen Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu'nun yalnızca ceza davaları bakımından geçerli olduğuna işaret edilmiştir. Bkz: *U.S. v. Moussaoui*, 483 F.3d 220, C.A.4 (Va.), 2007, 14, Mart 2007, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

A. Sanıktan Makul Ölçüde Korunma Hakkı

Mağdurun, Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu'nda tanınan hakları kullanılabilmesi için güvende olması; bilhassa faile karşı korunması önemlidir. Nitekim kişilere karşı işlenen suçlarda mağdurların suç faillerinden korunması hususunun, büyük bir endişe kaynağı olduğu ve özellikle sanığın tutuksuz yargılandığı veya koşullu salıvermeden yararlandığı ya da denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulduğu hallerde bu endişenin daha da arttığına dikkat çekilmektedir⁷⁴. Bu nedenle hakların sıralandığı 3771- (a)- (1)'de birinci hak olarak "*sanıktan makul ölçüde korunma hakkı*" düzenlenmiştir. Bu hak, ceza muhakemesinde tehditlere karşı mağdurların güvenliğini sağlamakla yöneliktir. Bu noktada devletin mağduru her koşulda koruyamayacağı belirtilmekle birlikte mağdur için makul olduğu ölçüde örneğin duruşma sırasında güvenli bir bekleme yeri sağlanması, sanıktan uzak bir yerde bulunma ve duruşmadan önce, sonra ve duruşma sırasında mağdurun güvenliğinin sağlanması gerekliliğine işaret edilmiştir⁷⁵.

Hakkın kapsamı noktasında düzenlemede, "*sanıktan*" korunma olarak ifade edilse de bu terimin geniş manada bir referans olarak "*şüpheliler*" ve "*hükümlüleri*" de kapsayacak şekilde düzenlendiği ifade edilmiştir⁷⁶. "*Sanıktan*" korunma ibaresi, mahkemeler tarafından değişik şekillerde yorumlanmıştır. Bir mahkeme kararında hakkın "*sanıktan*" korunmaya yönelik olması sebebiyle henüz suç şüphesinin olmadığı; henüz iddianamenin hazırlanmadığı hallerde, bu hakkın söz konusu olamayacağına işaret edilmiştir. Bu doğrultuda Mahke-

⁷⁴ Russell P. Butler, "What Practitioners and Judges Need to Know Regarding Crime Victims' Participatory Rights in Federal Sentencing Proceedings", **Federal Sentencing Reporter Ekim 2006**, Cilt:19, Sayı:1, s.24, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/fedsen19&div=7&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

⁷⁵ Senatör Dianne Feinstein'in konuşması için bkz: **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, s.426, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

⁷⁶ Senatör Dianne Feinstein'in konuşması için bkz: **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, s.4270.

me'ye göre, düzenlemede geçen "sanık" ifadesinden, herhangi bir kimsenin işlediği suçun mağduru olduğu gerekçesiyle hakkında devlete yaptığı şikâyetle gösterilen kişi olarak değil; devlet tarafından bir suç ile itham edilen kimse olarak anlaşılmalıdır⁷⁷.

B. Bildirim Alma Hakkı

Şüpheliden makul ölçüde korunma hakkının kapsamında da değerlendirilebilecek, 3771- (a)- (2)'de öngörülen mağdurun diğer bir hakkı, bildirim alma hakkıdır. Bu hak, tam olarak "şüphelinin suçuna ilişkin olarak, her hangi biçimde tahliyesine veya firar etmesine ilişkin aleni ceza mahkemesi işlemleri veya koşullu salıverilme işlemleri hakkında makul, doğru ve zamanında bildirim alma hakkı" şeklinde formüle edilmiştir. Bu hak, düzenlemede tanımlanan tüm haklar bakımından temel bir hak olarak addedilmektedir. Zira mağdurun haklarını kullanabilmesi, haklarını bilmesine ve haberdar olmasına bağlıdır. Bilhassa yargılamaya katılma hakkı ve ceza yargılamasında makul ölçüde söz alma hakkı, mağdurun bildirim alması ile mümkün olabilir. Bu düzenleme ile devlet, mağdurlara bildirimde bulunmakla; mahkemeler de bu bildirimde makul, doğru ve zamanında yapılmasını temin etmekle yükümlü kılınmıştır⁷⁸. Nitekim Federal Ceza Muhakemesi Kuralları'nın "Mağdur Hakları" başlıklı 60. kuralında (*Federal Rules of Criminal Procedure*) bu husus, "devlet, suçla ilgili olarak yapılan her ceza muhakemesi işlemi hakkında mağdura makul ölçüde, doğru ve zamanında bildirimde bulunmak için eni iyi çabayı göstermek zorundadır"⁷⁹ şeklinde ifade edilmiştir.

Hükümde ifade edildiği üzere aleni olmayan işlemler; örneğin milli güvenlik sebebiyle kapalı yürütülen işlemler veya büyük jürinin yaptığı soruşturmalar kamuya açık olmadığından mağdura da açık

⁷⁷ *U.S. v. Rubin davası*, 558 F.Supp.2d 411, E.D.N.Y., 2008, 11 Haziran 2008, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

⁷⁸ Butler, s.22.

⁷⁹ **The Committee on the Judiciary House of Representatives**, Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 60, (a)- (1) maddesi, Victim's Rights, s. 66, (çevrimiçi) <http://www.uscourts.gov/uscourts/RulesAndPolicies/rules/2010%20Rules/Criminal%20Procedure.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

olmayacağı kabul edilmektedir. Bu hak vasıtasıyla, mağdurların haklarından, kendilerine tanınan imkanlardan yararlanmaları ve katılmaları sağlanmaktadır. Böyle bir bildirim ile mağdurlara adaletin yerine getirildiği hissettirilmektedir. Ayrıca bu kişilere kendilerini şüpheli- den korumak için tedbirler alma imkanı sunulmaktadır. Mağdura yapılan bildirim, soruşturmanın durumu, iddianamenin hazırlanması, duruşma gününün belirlenmesi, failin tutuklanması veya salıverilmesi, mahkûmiyet, şartla salıverilme hususlarını içermektedir. Söz gelimi hükümlü ceza veya tutukevinden firar ettiyse, aftan yararlandıysa ya da koşullu salıverildiyse veya şüphelinin tutukluğu kaldırıldıysa mağdura bunlara ilişkin yapılacak bildirim neticesinde bazı tedbirlere başvurulabilir. Bildirim alma hakkı da her hakta olduğu gibi bazı sınırlamalara tabidir. Bu sınırlamalar özellikle şüphelinin veya sanığın hakları ile ortaya çıkmaktadır. Örneğin bu hak, şüphelinin tarafsız bir jüri yargılaması hakkına zarar verebilecek nitelikte olabilir⁸⁰.

Mağdur sayısının birden fazla olduğu durumlarda mağdur haklarının sağlanması için 3771- (d)-(2)'de bir hüküm öngörülmüştür. Buna göre, mahkeme, mağdurların sayısının 3771- (a)'da sıralanan mağdur haklarını uygulanamaz hale getirdiği durumlarda bu maddede sıralanan hakların etkin hale gelmesi için yargılamayı çok karmaşık hale getirmeyen ve uzatmayan makul bir usul belirler. Menkul kıymetler dolandırıcılığı ve kara para aklama suçlarının söz konusu olduğu ve mağdur sayısının iki yüzden fazla olduğu *U.S. v. Ingrassia* davasında Mahkeme'de mağdurların bildirim alma hakkı tartışılmıştır. Karara konu olan olayda Mahkeme yargılama işlemleri ile ilgili her bir mağdura elektronik posta göndermiştir. Bu elektronik posta ile mağdurlara dava ve haklarının yanı sıra ulusal mağdur bilgilendirme sistemi aracılığı ile dava hakkında bilgi alabilecekleri ve bu sisteme erişebilecekleri numaralar hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra Federal Devlet tarafından mağdurlara şüphelilerden üçü hakkında dava pazarlığı yapılacağı ve bunun tarihi ve yeri hakkında bilgi veren ikinci bir elektronik posta gönderilmiştir. Ayrıca olası mağdurları da bilgilendirmek amacıyla *US Today* gazetesinde de ilan ve-

⁸⁰ Doyle, s.14.

rilmiştir. Bu ilan Birleşik Devletler Doğu New York Bölgesi savcılığının web sitesine de eklenmiştir⁸¹.

C. Yargılamaya Katılma Hakkı

Ceza muhakemesine mağdurların katılması, mağdur hakları savunucularının yaptığı kayda değer bir ilerleme olarak nitelendirilmektedir⁸². Bu hak, Suç Mağdurlarının Hakları Kanunu'nda, "mahkeme, açık ve ikna edici bir delile dayanarak mağdurun duruşmada dinlenmesinin onun daha önceki ifadesinin içeriğini değiştireceğine karar vermediği sürece aleni muhakeme işlemlerinden hariç tutulmama hakkı" şeklinde formüle edilmiştir. İçerisinde istisnaları da belirtildiği üzere yargılamaya katılma hakkı, sınırlı bir hak olarak öngörülmüştür. Bu hakkı güçlendirmek üzere 3771- (b)-(1) hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kişinin mağduru olduğu suça ilişkin muhakeme işleminde mahkeme, 3771-(a)'da belirtilen mağdura tanınan hakların sağlandığını garanti eder. 3771- (a)-(3)'te düzenlenen (yargılamaya katılma hakkı) hakkın belirlenmesinde mahkeme, mağdurun tam anlamıyla duruşmaya katılmasını sağlayan her türlü çabayı gösterir ve mağdurun yargılama işlemlerinden hariç tutulmasına yönelik kabul edilebilir seçenekleri göz önünde bulundurur. Bu bölümdeki hakların reddedilmesine ilişkin nedenler anlaşılır biçimde kayda geçirilir⁸³.

⁸¹ *U.S. v. Ingrassia*, 392 F.Supp.2d 493, E.D.N.Y., 2005, 15 Ekim 2005, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).

⁸² Giannini, s. 434.

⁸³ Nitekim Federal Ceza Muhakemesi Kuralları'nın (Federal Rules of Criminal Procedure) "Mağdur Hakları" başlıklı 60. Kuralı'nın (a)-(2) maddesinde bu husus, "Mahkeme mağdurun duruşmada diğer ifadeleri duyarsa ifadesinin muhtevasının değişeceğine ilişkin açık ve ikna edici bir delil olduğuna karar vermedikçe, Mahkeme, suça ilişkin aleni ceza muhakemesi işlemlerinden mağduru hariç tutamaz. Mağdurun hariç tutulmasına karar verilmesi sırasında mahkeme, mağdurun duruşmaya olası katılımını sağlamaya yönelik her türlü çabayı gösterir ve mağdurun yargılama işlemlerinden hariç tutulmasına karşılık kabul edilebilir seçenekleri göz önünde bulundurur. Hariç tutmaya ilişkin tüm nedenler açık bir şekilde kayda geçirilir." şeklinde düzenlenmiştir. Bkz: **The Committee on the Judiciary House of Representatives**, Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 60, (a)-(1) maddesi, Victim's Rights, s. 66, (çevrimiçi) <http://www.uscourts.gov/uscourts/RulesAndPolicies/rules/2010%20Rules/Criminal%20Procedure.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

İnsan öldürme suçunun işlendiği ve birden fazla mağdurun söz konusu olduğu *In Re Mikhel* davasında, Yerel Mahkeme aynı zamanda tanık sıfatına sahip olan aile üyelerinin, ifadeleri alınana kadar duruşma salonundan çıkarılmasına karar vermiştir. Zira Fed. R. Evid. isimli Kanun'un 615. maddesine göre, bir tanığın ifadesi alınması sırasında diğer tanık duruşmadan çıkarılır. Ancak kanunlar tarafından duruşmada bulunması emredilmiş olanlar bu maddenin istisnasını oluşturmaktadır. Bunun üzerine hükümet, aynı zamanda tanık sıfatına sahip olan aile üyelerinin de 3771-(d)-(3) hükmü gereğince tüm dava sürecine katılma hakları olduğu iddiasıyla davayı Yüksek Mahkeme önüne taşımıştır. Yüksek Mahkeme, 3771- (b)-(1)'de öngörüldüğü üzere yerel mahkemenin, aynı zamanda tanık olan mağdurların duruşmadan çıkarılması için mağdurun duruşmada dinlenmesinin onun daha önceki ifadesinin içeriğini değiştireceğine yönelik olası değil; ancak *açık ve ikna edici bir delilin* bulunup bulunmadığını araştırması gerektiğine karar vermiştir⁸⁴. Benzer şekilde beş kişinin öldürülmesine ilişkin *U.S. v. Johnson* davasında aynı zamanda tanık olan on yedi mağdur, yargılamaya katılmıştır. Bu davada sanığın bu kişilerin daha önceki ifadelerinin içeriğini değiştirdiğine yönelik herhangi bir savunması olmadığı ve buna yönelik açık ve ikna edici bir delilin bulunmadığı belirtilerek aynı zamanda tanık olan mağdurların duruşmadan çıkarılamayacağına işaret edilmiştir⁸⁵.

Yargılamaya katılma hakkının, şüpheli veya sanık nedeniyle bazı sınırlamalara tabi tutulduğu görülmektedir. Bilhassa Anayasa'da şüpheliye kamuya karşı güçlü bir şekilde tanıdığı tarafsız bir jüri ve kendisine karşı yürütülen her işlemin tüm aşamalarında bulunma hakkı kapsamında sınırlandırılmaktadır. Zira Anayasa'da aynı derecede mağdurlara yönelik düzenlemelere yer verilmemiştir⁸⁶. Bir diğer sınırlama nedeni olarak, mahkemenin etkin olarak çalışmasının tehli-

⁸⁴ *In re Mikhel*, 453 F.3d 1137, C.A.9 (Cal.), 2006, 7 Temmuz 2006, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).

⁸⁵ *U.S. v. Johnson*, 362 F.Supp.2d 1043, N.D.Iowa, 2005, 18 Şubat 2005, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

⁸⁶ Doyle, s.21.

keye düşürülebileceği haller olarak *U.S. v. Degenhardt* davasında belirtilmiştir. Multi-milyon dolar miktarında gerçekleştirilen dolandırıcılık suçundan yapılan yargılamaya ilişkin olarak hükümet, duruşmaya çok fazla mağdurların katılmayı planladığını ve duruşmada söz almayı istediğini mahkemeye bildirmiştir. Yerel Mahkeme, daha dar kapsamlı sadece bazı şiddet ve cinsel suç mağdurlarının davaya katılmasını öngören Fed. R. Crim. P isimli Kanun'un 32(i) (4) (B) maddesi ile 3771 numaralı paragrafta öngörülen daha geniş kapsamlı yargılamaya katılma hakkı arasında bir çatışmanın olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirmeyi yaparken Mahkeme, yargılamaya katılma hakkı ile söz alma hakkı arasındaki ilişkiyi dikkate almıştır. Bu davada 3771 numaralı paragrafın mağdurlara tanıdığı söz alma hakkının oldukça belirsiz ve yoruma muhtaç olduğuna işaret edilerek; kanun koyucunun amacının mağdurları şahsen dinlemek olduğu vurgulanmıştır. Buna göre, mağdura yargılamada söz alma hakkının sağlanması zorunludur ve mahkemenin takdirine bağlı değildir. Bunun tek istisnası, mahkemenin etkin olarak çalışmasının tehlikeye düşürülmesidir⁸⁷.

D. Ceza Muhakemesinde Makul Ölçüde Söz Alma Hakkı

3771- (a)- (4)'de, aleni yargılama işlemlerinde mağdura tahliye, dava pazarlığı, hüküm verilmesi veya koşullu salıverilmeye ilişkin işlemlerde makul ölçüde söz alma hakkı tanınmıştır. Ceza muhakemesinde makul ölçüde söz alma hakkının oldukça belirsiz olduğuna işaret edilmiştir. Mağdurlara tanınan bu hak onların sadece yargılamayı etkilemesi değil; aynı zamanda kendilerini muhakeme işlemlerinde ifade edebilmelerini sağlamak şeklinde yorumlanabilir⁸⁸.

Nitekim muhakemede söz alma hakkının sınırlarının tartışıldığı *Kenna v. U.S. Dist. Court* davasında mahkeme, bu yönde bir karar vermiştir. Baba ve oğlunun birlikte birçok kişiyi yüz milyon dolar

⁸⁷ *U.S. v. Degenhardt*, 405 F.Supp.2d 1341, D.Utah, 2005, 21 Aralık 2005 (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

⁸⁸ *Kenna v. U.S. Dist. Court for C.D.Cal.*, 435 F.3d 1011, C.A.9 (Cal.), 2006, 20 Ocak 2006, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).

miktarında dolandırdığı bir davanın yargılamasında altmışın üzerinde mağdur yazılı olarak beyanda bulunmuştur. Mahkeme, önce babanın yargılamasını yapmış ve 240 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Üç ay sonra da oğlu, yargılanmış ve 135 ay hapis cezasına hükmedilmiştir. Mahkeme, oğlunun yargılaması sırasında mağdurların daha önce babanın davasında söz aldıkları, mahkemenin artık kararını verdiği ve mağdurların beyanda bulunmasının herhangi bir değişiklik yapmayacağı gerekçesiyle söz hakkı almasına izin vermemiştir. Bu davada Yüksek Mahkeme, babanın davasında daha önce söz hakkı verildiği gerekçesinin, mağdurlara söz hakkı verilmemesini haklı kılamayacağına karar vermiştir. Bu davada 3771 numaralı paragraf hükmünün ceza muhakemesine mağdurların tam anlamıyla katılımını sağlamak amacıyla çıkarıldığını; savcının ve sanığın hüküm verilmesi sırasında zaten söz alma hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu yorum ile mağdurların savcı ve sanık ile aynı düzeye taşındığı vurgulanmıştır. Bu yorumun bunun yanı sıra kanun koyucunun suçun mağdurlar üzerindeki etkisini dikkate alma, sanığın işlediği suçun sonuçları ile yüzleşmeye zorlamak ve “*mağdurların utanmış ve güçsüz hissetmekten ziyade onurunu ve saygınlığını tekrar kazanmalarını sağlamak*”⁸⁹ şeklindeki amaçlarını etkin hale getirdiği savunulmuştur. Bu doğrultuda söz konusu düzenlemenin mağdurların tam katılımını sağlamayı amaçladığına işaret edilmiştir⁹⁰.

Mahkeme, mağdurların tıpkı sanıklar bakımından geçerli olduğu üzere bugün söz alma hakkının vazgeçilemez bir hak olduğunu ifade ettikten sonra nedenini şöyle açıklamıştır: Bir kere suç işlendiğinde suçun mağdur üzerindeki etkileri sonsuza dek giderilemez. Fiziksel yaralanmalar bazen çok kötü olmanın yanı sıra mağdurun hisleri de değişmektedir. İkinci bir etki olarak aileler parçalanmakta ve iş kayıpları yaşanmaktadır. Mahkemeler, suçun mağdur üzerindeki etkilerini hükmünü kurarken; nihai kararı verirken dikkate almalıdır.

⁸⁹ Jayne W. Barnard, “*Allocution for Victims of Economic Crimes*”, **Notre Dame Law Review** 2001, Cilt: 77, Sayı: 1, s. 41, (çevrimiçi) <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.297246>, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

⁹⁰ *Kenna v. U.S. Dist. Court for C.D. Cal.*, 435 F.3d 1011, C.A.9 (Cal.), 2006, 20 Ocak 2006, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).

Ayrıca mahkeme, 3771 numaralı paragraf hükmünün mağdura, kendilerine haksızlık yapan sanıkla yüzleşme hakkı tanıdığına işaret etmiştir. Bu gerekçelerle Mahkeme, sanık oğul bakımından mağdurların yüzleşme hakkı olduğu ve onun gözlerinin içine bakarak sanığa onun haksız davranışı nedeniyle acı çektiğini görmesini gösterme hakkı oluşuna işaret etmiştir⁹¹.

Ceza yargılamasında mağdur/suçtan zarar görenlerin hüküm verilerken söz alması halinde *mağdur kaynaklı ifade (victim impact statement)*, bu beyanda yer alan bilgilere de *mağdur kaynaklı delil (victim impact evidence)* adı verilmektedir. *Mağdur kaynaklı delil*, hükmün verildiği duruşmada mağdurun veya mağdurun yakınlarının (zarar görenlerin) sözlü veya yazılı olarak suç nedeniyle maruz kaldıkları fiziksel, duygusal, psikolojik zararları dile getirmesi şeklinde tanımlanmaktadır⁹². Bu sadece mağdurun bizzat kendini ifade etmesini değil; hüküm kurulurken suçun mağdur üzerindeki etkilerinin herhangi bir şekilde dile getirilmesini de kapsar. Örneğin *South Carolina v. Gathers* davasında savcı, görüşünü suçun mağdurun yakınları üzerindeki etkilerini, mağdurun ahlaki yapısını mağdurun taşıdığı dini yazılara ve oy kullanma pusulasına dayanarak dile getirmiştir⁹³.

Mağdurun kendini ifade etmesine imkân veren bu hak, *ölüm cezasına hükmedilme ihtimalinin yüksek olduğu hallerde mağdurun beyanlarının hüküm aşamasında delil olarak dikkate alınmasının kabul edilip olup olmadığı*, hem yüksek mahkeme kararlarında hem de doktrinde

---

⁹¹ *Kenna v. U.S. Dist. Court for C.D. Cal.*, 435 F.3d 1011, C.A.9 (Cal.), 2006, 20 Ocak 2006, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).

⁹² Dina R. Hellerstein, "Victim Impact Statement: Reform or Reprisal?", **American Criminal Law Review** 1989, Cilt:27, Sayı:2, s.399, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr27&div=18&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014); Bryan Myers/ Edith Greene, "The Prejudicial Nature of Victim Impact Statements Implications for Capital Sentencing Policy", **Psychology, Public Policy, and Law** 2004, Cilt:10, Sayı: 4, s. 492, (çevrimiçi) <http://people.uncw.edu/myersb/292/readings/readings/victim%20impact.pdf>, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

⁹³ *South Carolina v. Gathers*, 490 U.S. 805, 109 S.Ct. 2207, U.S.S.C.,1989, 12 Haziran 1989, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).

çeşitli tartışmalara neden olmuştur⁹⁴. 1977 tarihli kararında, *Gardner v. Florida* davasında Yüksek Mahkeme, ölüm cezasının verilmesine yönelik hükmün duygulara değil; gerekçelere dayanmasının hem sanık hem de toplum bakımından yüksek önemine işaret etmiştir. Burada Yüksek Mahkeme, mağdurun hüküm verilmesinde söz almasını reddetmemekte; sadece mahkemelerin kurdukları hükümde duyguların etkili olmasının önüne geçmelerinin gereğine işaret etmektedir⁹⁵.

1987 yılına gelindiğinde kasten insan öldürme suçundan dolayı ölüm cezasının söz konusu olduğu *Booth v. Maryland* davasında Yüksek Mahkeme, mağdurun ölüm neticesinin yakınları üzerinde mey-

⁹⁴ Amerika'da ölüm cezasının uygulandığı eyaletlerde ölüm cezasına mahkûmiyet usulünün şu şekilde olduğu aktarılmaktadır: Ölüm cezasına mahkûmiyet, jüri tarafından iki aşamalı bir usulle gerçekleştirilmektedir. Buna göre birinci aşama, suçluluğun tespiti aşaması (*the guilty stage*) yani sanığın masum olup olmadığının belirlendiği aşamadır. Bu aşamada jüri tarafından tüm deliller dinlenir ve değerlendirilir. Jüri, sanığı bu aşamada suçlu bulursa ikinci aşamaya geçilir. Cezanın belirlendiği (*the penalty stage*) ikinci aşamada ise, ölüm cezası veya müebbet hapis cezası için suçun cezasını arttıran veya azaltan ek deliller jüri tarafından dinlenir ve değerlendirilir. Burada sanığın tehlikeliliği ve ileri de tekrar suç işleme olasılığı olup olmadığı gibi spesifik hususlar ele alınmaktadır. Bu aşamada verilen cezalar, genellikle (koşullu salıvermeden yararlanma imkânı olmaksızın) ağır müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası veya ölüm cezası olduğu belirtilmektedir. Jürinin bu kararı hakimler bakımından çoğu eyalette bağlayıcı; Alabama, Indiana ve Florida gibi bazı eyaletlerde ise bağlayıcı değildir. Bkz: James Luginbuhl/Michael Burkhead, "Victim Impact Evidence in a Capital Trial: Encouraging Votes for Death", **American Journal of Criminal Justice** Sonbahar 1995, Cilt: 20, Sayı: 1, s.1-2, (çevrimiçi) http://download.springer.com/static/pdf/237/art%253A10.1007%252FBF02886115.pdf?auth66=1413125564_108ae2be08306d5a78f48485fc8fc9dc&ext=.pdf, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014). Ölüm cezasının uygulandığı eyaletlerin çoğunluğunda bu kararı vermeye jürinin yetkili olması, mağdur kaynaklı delillerin ölüm cezasına hükmedilmesinde değerlendirilmesini eleştirenlerin bir nedenini oluşturmaktadır. Buna göre hakimin sahip olduğu bilgiye ve tecrübeye sahip olmayan jüri üyeleri, hakimin gösterdiği objektifliği sergileyemeyebilir. Bu tartışmalar için bkz: Trey Hill, "Victim Impact Statements: A Modified Perspective", **The Law & Psychology Review** İlkbahar 2005, Cilt:29, s. 217, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lpsyr29&div=11&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

⁹⁵ *Gardner v. Florida*, 430 U.S. 349, 97 S.Ct. 1197, U.S. Fla., 1977, 22 Mart 1977, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

dana getirdiği etkilerin detaylı bir şekilde yer verilmesini ele almıştır. Mahkeme, böyle bir delilin, Amerikan Anayasası'nın *zalimane ve insanlık dışı cezalandırmayı yasaklayan sekizinci değişikliği* (Eight Amendment) gereğince kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁹⁶. Buna göre, mağdurun yakınlarının çektiği acılar ve sıkıntılar üzerine kurulmuş bir delil, ölüm cezasının keyfi bir şekilde uygulanması riskini önemli ölçüde arttıracaktır. Yüksek Mahkeme, *Gardner v. Florida* davasında belirttiği üzere ölüm cezasının verilmesine yönelik hükmün duygulara değil; gerekçelere dayanması zorunluluğuna işaret etmiştir⁹⁷. Mağdurun verdiği ifadeler nedeniyle hükmün, keyfiyete dayanabileceği endişesi, mağdur kaynaklı delillerin kullanılmasına karşı çıkan görüşlerin önemli bir argümanını oluşturmaktadır⁹⁸. Bu delile karşı çıkanların bir diğer önemli argümanı ise sanık hakkındaki hükmün, mağdurun kendisinden kaynaklanan özellikleri sebebiyle ortaya çıkan hususlara dayandırılabilmesi endişesidir⁹⁹. Bunun yanında suçtan sonra ortaya çıkan neticelerin sanığın suçu işlediği sıradaki kastı veya kusuru üzerinde her hangi bir etkisi bulunmadığı savunulmaktadır. Zira sanık, suçu işlerken bazı hususları öngöremeyebilir¹⁰⁰.

Amerikan Yüksek Mahkemesi, daha önce verdiği kararların aksine mağdur kaynaklı ifadelerin ölüm cezasına hükmedilmesi sırasında jüriye dile getirilmesini *Payne v. Tennessee* davasında Amerikan Anayasası'nın *sekizinci değişikliğine* (Eight Amendment) aykırı bulmamıştır. Bu kararda failin işlediği suç sonucu meydana gelen zararların değerlendirilmesinin, hem suçun unsurlarının hem de uygun cezanın tespitinde ceza hukuku bakımından anlaşılabilir bir önemi olduğuna işaret etmiştir. Buna göre mağdur kaynaklı ifadelere, mağdura verilen zarar neticesine göre işlenen suçun ağırlığının değerlendiril-

⁹⁶ Luginbuhl/Burkhead, s.2-3.

⁹⁷ *Booth v. Maryland*, 482 U.S. 496, 107 S.Ct. 2529, U.S.Md.,1987, 15 Haziran 1987, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

⁹⁸ Bu tartışmalar için bkz: Hill, s. 216-219.

⁹⁹ Adelman M. Hills/Donald M. Thomson, "Should victim impact influence sentences? Understanding the community's justice reasoning", **Behavioral Sciences and the Law** 1999, Cilt: 17, Sayı: 5, s.661-662, (çevrimiçi) DOI: 10.1002/(SICI)1099-, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

¹⁰⁰ Hills/ Thomson, s.662.

dirilmesinde başvurulabileceğinden, sanık hakkında uygun cezanın belirlenmesi ile ilgili bu tür bilgilere izin verilmelidir. Ayrıca mahkemeye göre, hükmün verilmesi aşamasında sanığın işlediği suçun neden olduğu zararları mağdurun ifade etmesine engel olmak, ceza yargılamasını alacağı cezanın indirilmesini sağlamak amacıyla çeşitli delil sunma imkânı olan sanık lehine adaletsiz olarak kaydırmak anlamına gelmektedir¹⁰¹.

E. Soruşturmayı Yürüten Savcı ile Görüşme Hakkı

3771- (a)- (5)'te, mağdurlara soruşturmayı yürüten savcı ile görüşme hakkı tanınmıştır. Bu düzenlemenin mağdurların suçun işlenmesinden hemen sonra soruşturmanın nasıl yürütüldüğü de dahil olmak üzere faile karşı hangi ithamlarda bulunulacağına yönelik olarak bilgilendirilmesi şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir¹⁰². Bu hak, esasında mahkemede söz alma hakkına benzemektedir. Zira gerek dava pazarlığı (*plea bargain*) gerekse hüküm kurulması sürecinde mağdurla görüşen bir savcı, suçun mağdurlar üzerindeki etkisini dikkate alma ve mağdur için adaletli önerilerde bulunma noktasında yargılamada daha iyi bir konumda olacaktır¹⁰³.

F. Zararlarının Karşılanmasını Talep Etme Hakkı

Zararlarının karşılanmasını talep etme hakkı, 3771- (a)- (6)'da, "Kanun'da öngörüldüğü şekilde zararların tamamen ve tam zamanında

¹⁰¹ Bu kararda bir anne ile kızını öldürmekten; oğlunu da öldürmeye teşebbüs etmekten yargılanan sanık hakkında, jüri tarafından ölüm cezasına hükmedilmesi sırasında büyükanne'ye söz verilmiştir. Büyükanne, ölüm cezası kararının verilme ihtimali yüksek olan davanın hüküm aşamasında savcının talebi üzerine kendisine ölüm neticesinin mağdurun hayatta kalan torununu nasıl etkilediğinin sorulması üzerine "o, sürekli annesi için ağlıyor. Annesinin neden eve artık gelmediğini anlayamıyor. Ayrıca ölen kız kardeşi Lacie için ağlıyor. Tüm hafta boyunca yanıma geldi ve kız kardeşini kaybedip kaybetmediğimi bana defalarca sordu ve ben ona evet kaybettim dedim. Ve bana kardeşi Lacie için kaygılandığımı söyledi.", *Payne v. Tennessee*, 501 U.S. 808, 111 S.Ct. 2597, U.S.Tenn.,1991, 27 Haziran 1991, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

¹⁰² Doyle, s. 32.

¹⁰³ Butler, s.24.

karşılanması hakkı” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm gereği fail, mağdurun zararlarını karşılamak zorundadır. Burada zararların sadece karşılanması değil; zararların *tamamen* ve *tam zamanında* karşılanmasına işaret edilmiştir. Tamamen karşılanmanın da sınırları mevcuttur. Buna göre bu zararların, “*kanun’da öngörüldüğü şekilde*” karşılanması kabul edilmiştir. Nitekim *In re W.R. Huff Asset Management Co., LLC* davasında zararların *tamamen* ve *tam zamanında* ancak “*kanun’da öngörüldüğü şekilde*” karşılanması gerektiğine, nitekim kanun koyucunun da suç ve mağdur sayısının çok olduğu birçok durumda mağdurun kaybettiği her bir doları yerine koymanın imkansız olduğunu ifade ettiğine işaret edilmiştir¹⁰⁴. Tam zamanında karşılama noktasında ise “*tam zamanında olma*” ifadesi, zararın meydana geldiği tarih, mahkumiyet tarihi ve zararları ödemek için failin sahip olduğu kaynakları edindiği tarihin dikkate alınabileceği ifade edilmektedir¹⁰⁵.

G. Makul Olmayan Ertelemelerden Arınmış Bir Yargılamayı Talep Hakkı

3771- (a)- (7)’de, makul olmayan ertelemelerden arınmış bir yargılamayı talep hakkı düzenlenmiştir. Burada adil yargılama hakkının bir gereği olarak yargılamanın makul sürede tamamlanması hususu, mağdurların da bunda menfaati olduğu düşüncesiyle bir mağdur hakkı olarak öngörülmüştür. Düzenlemeye ilişkin görüşmelerde “*yargılamanın uzun sürmesi, mağdurların yüz yüze kaldığı en kronik problemler arasında yer aldığı*” ifade edilmiştir¹⁰⁶. Nitekim *U.S. v. McDaniel* davasında Yüksek Mahkeme, yargılamanın gereksiz bir şekilde uzamasına mani olunarak makul sürede yapılan bir yargılamada, hem sanığın hem de mağdurun hakkı olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında kamunun da yargılamanın zamanında tamamlandığını görme

¹⁰⁴ *In re W.R. Huff Asset Management Co., LLC*, 409 F.3d 555 C.A.2 (N.Y.),2005, 03 Haziran 2005, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).

¹⁰⁵ Doyle, s. 34.

¹⁰⁶ Jon Llewellyn Kyl’in konuşması için bkz: **Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, s. 4269, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

hakkı olduğu belirtilmiştir. Mahkemeye göre “yargılama, bir duruşma tarihinden bir başka duruşma tarihine zıplamak değildir”¹⁰⁷.

H. Adil Muamelelere Tabi Olma ve Mağdurun Onurunun ve Özel Hayatın Korunmasına Saygı Hakkı

Adil muamelelere tabi olma ve mağdurun onurunun ve özel hayatın korunmasına saygı hakkı, 3771- (a)-(8)’de düzenlenmiştir. Bu hakkın kapsamı ve nasıl uygulanacağı hususu, mahkeme kararlarında tartışılmıştır. *U.S. v. Turner* davasında ne bu hükmün ne de hükmün yapılması sürecindeki tarihi gelişiminin söz konusu hakkın muhtevasını ve nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hususlarını ortaya koymadığına ve normun dilinin oldukça genel bir dil olduğuna işaret edilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu hakkın, mahkeme dışında da mahkeme içinde de uygulanabileceği yönünde tartışmalar ortaya çıkmıştır¹⁰⁸. *U.S. v. Rubin* davasında hükmün lafzından hareket edilirse mahkemelere ve hükümete, mağdurların adalete, saygıya ve onura yönelik meşru taleplerini savunmak için her şeyi yerine getirme görevi yüklediği şeklinde yorumlanabileceği belirtilmiştir¹⁰⁹. Diğer bir ifadeyle, söz konusu düzenleme, mağdura uygun şekilde muamele edilmesini zorunlu kılmaktadır¹¹⁰. Ancak yine aynı davada mağdurları “adil muamelelere tabi tutma ve mağdurun onurunu ve özel hayatın korunmasına saygı gösterme” hakkının, hükümeti kendi meşru argümanlarını sırf mağdurun duyguları ve itibarı zarar görebilir diye ortaya koymaktan alıkoyamayacağı da belirtilmiştir¹¹¹.

¹⁰⁷ *U.S. v. McDaniel* davası, 411 F.Supp.2d 1323 D. Utah, 2005, 19 Ekim 2005, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).

¹⁰⁸ *U.S. v. Turner* davası, 367 F.Supp.2d 319 E.D.N.Y.,2005, 29 Nisan 2005, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).

¹⁰⁹ *U.S. v. Rubin* davası, 558 F.Supp.2d 411 E.D.N.Y.,2008, 11 Haziran 2008, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).

¹¹⁰ Butler, s.22.

¹¹¹ *U.S. v. Rubin* davası, 558 F.Supp.2d 411 E.D.N.Y.,2008, 11 Haziran 2008, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).

SONUÇ

Amerikan hukukunda mağdurun ceza muhakemesinin tarafı olarak kabul edilmemesi ve bu nedenle muhakemede mağdurların rolünün az olması nedeniyle mağdurların ceza muhakemesinde unutulduğu eleştirisi ortaya çıkmıştır. Şüpheli ve sanık hakları anayasal düzeyde korunurken; bizzat mağduru olduğu suç ile ilgili yürütülen muhakeme faaliyetlerinin dışında tutulmaları, söz hakkı verilmemesi, duruşmada dinlenilmemeleri ve davanın gidişatı hakkında haberdar edilmemeleri tepkilere neden olmuştur.

Amerika'da 1960'lı yıllarda başlayan ve bugüne kadar devam eden süre içerisinde mağdur hakları konusunda önemli gelişmeler yaşandığı görülmüştür. Özellikle mağdurlara tazminat ödenmesi için zaman içerisinde arttırılan fonlar ve gelişen programlar oluşturulması ve mağdurun zararlarının fail tarafından ödenmesinin- *giderim* (*restitution*) bir kurum olarak yerleştirilmesi, mağdurların suçtan kaynaklanan maddi zararlarının giderilmesi bakımından yüksek önemi haizdir¹¹². İkinci olarak, mağdurun faile karşı gerek yargılama sırasında gerek yargılama dışında korunmasına yönelik yapılan düzenlemeler ile etraflı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Sözgelimi duruşmada mağdur için ayrı bekleme salonlarının oluşturulması, savcının failerin mağdurlara karşı yaptığı korkutma fiillerine öncelik vermesi şeklinde önlemler düşünülmüştür. Yine bu kapsamda sanığın kefaletle salıverilmesi, koşullu salıvermeden yararlandırılması veya tutuksuz yargılandığı hallerde durumdan mağdurun haberdar edilmesi ve bu tür kararlarda mağdura da söz hakkı tanınması önemli gelişmelerdir. Üçüncü önemli gelişme olarak ceza yargılamasında mağdurun katılımına imkân veren hakların tanındığı görülmektedir. Bu bağlamda bilhassa, soruşturmayı yürüten savcı ile görüşme, ceza yargılamasında söz alma, mahkeme tarafından dinlenme ve hüküm kurulmasında mağdurun da dinlenmesi gibi belirli hakların oluşturulması ve teminat altına alınması, Amerikan hukukunda *mağdur katılımı bir ceza muhakemesi anlayışına* yönelik eğilimi ortaya çıkarmıştır. Nitekim adaletin tecelli etmesinde mağdurun menfaati olduğu

¹¹² ABD hukukundaki "*restitution*" kurumunun tarihi gelişimi, kapsamı ve uygulanmasına ilişkin bkz: Özbek, s.119- 131.

anlayışının kabul edildiği görülmektedir. En azından artık mağdurların, kendilerinin bizzat mağduru olduğu suç ile ilgili yürütülen yargılama faaliyetinde bir tanık veya delil niteliğine sahip parmak izi muamelesine tabi tutulamayacağı ve bundan çok daha fazlasını hak ettikleri fikrinin hukuki düzeyde tanındığını göstermektedir. Ancak, bilhassa 1973 tarihli *Linda R.S. v. Richard D. Davası* ve 1982 tarihli Ronald Reagan raporunun yayınlanması belirginleşen tartışmalara ve hukuki düzenlemelere rağmen bu hakların uygulamada ne kadar etkin kullanılıp kullanılmadığı noktasında öğretilerde hala çekinceler olduğu da görülmüştür.

Son olarak yukarıda ayrıntılı olarak ortaya konulan düzenlemeler, tartışmalar Türkiye'nin de üyesi olduğu Birleşmiş Milletler Örgütü'nün, 29 Kasım 1985 tarih ve 40/34 sayılı Genel Kurul Kararı ile kabul ettiği *Birleşmiş Milletler Suç ve Yetki İstismarı Mağdurlarına Adalete Dair Temel Prensipler Deklarasyonu*'nda ifade edilen hakların ve mağdurları korumaya yönelik yaklaşımın anlaşılması bakımından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Aaronson, David E.: "New Rights and Remedies: The Federal Crime Victims' Rights Act of 2004", **Pace Law Review** 2007- 2008, Cilt: 28, Sayı: 4, s. 623-682, (çevrimiçi)
<http://digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1105&context=plr>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Albrecht, Hans Jörg/ Kilchling, Michael: "Victims of Terrorism Policies: Should Victims of Terrorism be Treated Differently?", **European Journal on Criminal Policy and Research** Nisan 2007, Cilt:13, Sayı:1-2, s. 221-241, (çevrimiçi)
http://download.springer.com/static/pdf/848/chp%253A10.1007%252F978-0-387-89291-7_7.pdf?auth66=1412945769_d4dff78e6de1d68e6b6eaab0d3830b4d&ext=.pdf, (Erişim Tarihi: 10.10.2014).
- Barnard, Jayne W.: "Allocution for Victims of Economic Crimes", **Notre Dame Law Review** 2001, Cilt: 77, Sayı: 1, s. 39-86 (çevrimiçi)
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.297246>, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

- Beloof, Douglas Evan: *"The Third Model of Criminal Process: The Victim Participation Model"*, **Utah Law Review** 1999, Sayı: 2, s.289-332, (çevrimiçi) <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.174788>, (Erişim Tarihi: 10.10.2014).
- Beloof, Douglas Evan: **Victims' Rights: A Documentary and Reference Guide**, ABC-CLIO, 2012.
- Butler, Russell P.: *"What Practitioners and Judges Need to Know Regarding Crime Victims' Participatory Rights in Federal Sentencing Proceedings"*, **Federal Sentencing Reporter Ekim** 2006, Cilt:19, Sayı:1, s.21-29, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/fedsen19&div=7&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Congressional Record**, 108th Congress, 2nd Session, Volume 150, Issue 53, April 22, 2004, U.S. Government Printing Office, s. 4260-4280, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-04-22/pdf/CREC-2004-04-22-pt1-PgS4260.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Demirbaş, Timur: **Kriminoloji**, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Dijk, Jan J. N. Van: *"Benchmarking Legislation on Crime Victims: The UN Victims Declaration of 1985"*, s. 202-208, (çevrimiçi) <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=80066>, (Erişim Tarihi: 06.02.2014).
- Dolliver, James M.: *"Victims' Rights Constitutional Amendment: A Bad Idea Whose Time Should Not Come"*, **The Wayne Law Review Sonbahar 1987-1988**, Cilt: 34, Sayı: 1, s. 87-94, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/waynlr34&div=13&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).
- Doyle, Charles: *"Crime Victims' Rights Act: A Summary and Legal Analysis of 18. U.S.C.3771"*, **CRS Report for Congress, Congressional Research Service**, April 24, 2012, s.1-49, (çevrimiçi) <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RL33679.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.02.2014).
- Dressler, Joshua: **Understanding Criminal Law**, 6.bs., LexisNexis, United States, 2012.
- Dursun, Selman: *"Megan Kanunu (ABD'nde Cinsel Suç Faillerinin Sicile Kaydı ve Sicil Bilgilerinin Kamuya Açıklanması)"*, **AÜEHFD** 2004, Cilt: 8, Sayı: 1-2, s. 233-262,
- Dursun, Selman: *"Özellikle Mağduru Çocuk Olan Mükerrir Cinsel Suç Faillerine Karşı Toplumun Korunması Bağlamında Megan Kanunu Hakkında Soru ve Cevaplar"*, **CHKD** 2014, Cilt:2, Sayı:1-2, s. 235-240.

- Fletcher, William A.: “*Standing: Who Can Sue to Enforce a Legal Duty?*”, **Alabama Law Review** 2013, Cilt: 65, Sayı: 2, s. 277-287, (çevrimiçi) <http://www.law.ua.edu/pubs/lrarticles/Volume%2065/Issue%202/2%20Fletcher%20277-287.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Giannini, Mary Margaret: “*Equal Rights for Equal Rites?: Victim Allocution, Defendant Allocution, and the Crime Victims’ Rights Act*”, **Yale Law & Policy Review** 2008, Cilt: 26, Sayı:2, s.431-484, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/yalpr26&div=14&g_sent=1&collection=journals#438, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Hellerstein, Dina R.: “*Victim Impact Statement: Reform or Reprisal?*”, **American Criminal Law Review** 1989, Cilt:27, Sayı:2, s.391-430, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrlmr27&div=18&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).
- Hill, Trey: “*Victim Impact Statements: A Modified Perspective*”, **The Law & Psychology Review İlkbahar** 2005, Cilt:29, s. 211-221, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lpsyr29&div=11&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).
- Hills, Adelma M. / Thomson, Donald M.: “*Should victim impact influence sentences? Understanding the community’s justice reasoning*”, **Behavioral Sciences and the Law** 1999, Cilt: 17, Sayı: 5, s.661-671, (çevrimiçi) DOI: 10.1002/(SICI)1099-, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).
- Kyf, The Honorable Jon / Twist, Steven J./ Higgins, Stephen: “*On The Wings Of Their Angels: The Scott Campbell, Stephanie Roper, Wendy Preston, Louarna Gillis, And Nila Lynn Crime Victims’ Rights Act*”, **Lewis & Clark L. Rev.** 2005, Cilt: 9, Sayı: 3, s.581-628, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lewclr9&div=31&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 10.10. 2014).
- Lee, Evan Tsen/ Ellis, Josephine Mason: “*The Standing Doctrine’s Dirty Little Secret*”, **Northwestern University Law Review Kış** 2012, Cilt: 107, Sayı:1, s. 169-236, (çevrimiçi) <http://www.law.northwestern.edu/lawreview/v107/n1/169/LR107n1Lee.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).
- Luginbuhl, James/ Burkhead, Michael: “*Victim Impact Evidence in a Capital Trial: Encouraging Votes for Death*”, **American Journal of Criminal Justice Sonbahar** 1995, Cilt: 20, Sayı: 1, s.1-16, (çevrimiçi) http://download.springer.com/static/pdf/237/art%253A10.1007%252FBF02886115.pdf?auth66=1413125564_108ae2be08306d5a78f48485fc8fc9dc&ext=.pdf, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).

- Marinescu, Liviu Mihail: *“Judicial Aspects Concerning the Victim in the American Justice System”*, **Acta Universitatis Danubius Juridica** 2007, Cilt: 3, Sayı: 1, s.63-68, (çevrimiçi) <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=3243bcd9-ec41-4362-a2ff-e417ea9df398&articleId=4dc96c6c-2fd4-4e48-9310-20cba05ad208>, (Erişim Tarihi: 10. 10. 2014).
- Matthews, Walker A.: *“Proposed Victims’ Rights Amendment: Ethical Considerations for the Prudent Prosecutor”*, **The Georgetown Journal of Legal Ethics** 1997-1998, Cilt: 11, Sayı: 3, s. 735-752, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/geojlege11&div=42&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi:10. 10. 2014).
- Murphy, Wendy J.: *“Federalizing”Victims’Rights To Hold State Courts Accountable”*, **The Lewis & Clark Law Review** Sonbahar 2005, Cilt: 9, Sayı: 3, s.647-657, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/lewclr9&div=33&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi: 12.10. 2014).
- Myers, Bryan/ Greene, Edith: *“The Prejudicial Nature of Victim Impact Statements Implications for Capital Sentencing Policy”*, **Psychology, Public Policy, and Law** 2004, Cilt: 10, Sayı: 4, s. 492-515, (çevrimiçi) <http://people.uncw.edu/myersb/292/readings/readings/victim%20impact.pdf>, (Erişim Tarihi: 12. 10. 2014).
- National Association of Crime Victim Compensation Boards**, Crime Victim Compensation: An Overview, (çevrimiçi) <http://www.nacvcb.org/index.asp?bid=14>, (Erişim Tarihi: 16.02.2014).
- Özbek, Veli Özer: **Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi**, 1.bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1999.
- Packer, Herbert L.: **The Limits of the Criminal Sanction**, 1. bs., Stanford University Press, Stanford, Kaliforniya, 1968.
- President’s Task Force on Victims of Crime – Final Report**, Aralık 1982, (çevrimiçi) <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/presdntstskforcrprt/87299.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.07.2013).
- Reagan, Ronald: Promulgation 4831 of April 8, 1981, 95 STAT. 1807, **The United States Government Publishing Office (GPO)**, (çevrimiçi) <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-95/pdf/STATUTE-95-Pg1807.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

Roland, David L.: “Progress in the Victim Reform Movement: No Longer the ‘Forgotten Victim’”, **Pepperdine Law Review** 1989-1990, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 35-58, (çevrimiçi) http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/pepplr17&div=12&g_sent=1&collection=journals, (Erişim Tarihi:10. 10. 2014).

Shapiro, Bruce: “Victims & Vengeance Why the Victims’ Rights Amendment is a Bad Idea”, **The Nation**, February 10, 1997, s.11-19, (çevrimiçi) http://www.sweetcommunication.com.au/files/dart/BruceShapiro_article1.pdf, (Erişim Tarihi: 12.10.2014).

Sokullu- Akıncı, Füsün: **Viktimoloji (Mağdurbilim)**, Selman Dursun’un Katkılarıyla 2. bs., Beta Yayınları, İstanbul 2008.

The Committee on the Judiciary House of Representatives, Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 60, (a)-(1) maddesi, Victim’s Rights, (çevrimiçi) <http://www.uscourts.gov/uscourts/RulesAndPolicies/rules/2010%20Rules/Criminal%20Procedure.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).

The Maryland Crime Victims’ Resource Center (MCVRC), The History of Crime Victims’ Rights in America, (çevrimiçi) <http://www.mdcrimevictims.org/laws-and-policies/history-of-crime-victims-rights-in-america/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2014).

The National Center for Victims of Crime, Restitution, (çevrimiçi) <http://www.victimsofcrime.org/help-for-crime-victims/get-help-bulletins-for-crime-victims/restitution>, (Erişim Tarihi: 16.02.2014).

U.S. Constitution, **Legal Information Institute, Cornell Law School** (çevrimiçi) https://www.law.cornell.edu/constitution/sixth_amendment, (Erişim Tarihi: 27. 04. 2015).

United Nations, Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, (çevrimiçi) <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>, (Erişim Tarihi: 06.02.2014).

18 U.S.C.A. § 3771, (e) Definitions, Crime victims’ rights, Effective: December 1, 2009, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12.02. 2014).

Yargı Kararları:

Booth v. Maryland, 482 U.S. 496, 107 S.Ct. 2529, U.S.Md.,1987, 15 Haziran 1987, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).

- Gardner v. Florida*, 430 U.S. 349, 97 S.Ct. 1197, U.S. Fla., 1977, 22 Mart 1977, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).
- In re Mikhel*, 453 F.3d 1137, C.A.9 (Cal.), 2006, 7 Temmuz 2006, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).
- In re W.R. Huff Asset Management Co., LLC*, 409 F.3d 555 C.A.2 (N.Y.),2005, 03 Haziran 2005, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).
- Kenna v. U.S. Dist. Court for C.D. Cal.*, 435 F.3d 1011, C.A.9 (Cal.), 2006, 20 Ocak 2006, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).
- Linda R. S. v. Richard D.*, 410 U.S. 614, 93 S. Ct. 1146, U.S. Tex. 1973, 5 Mart 1973 **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).
- Payne v. Tennessee*, 501 U.S. 808, 111 S.Ct. 2597, U.S.Tenn.,1991, 27 Haziran 1991, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).
- South Carolina v. Gathers*, 490 U.S. 805, 109 S.Ct. 2207, U.S.S.C.,1989, 12 Haziran 1989, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).
- U.S. v. Ingrassia*, 392 F.Supp.2d 493, E.D.N.Y., 2005, 15 Ekim 2005, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 13.02. 2014).
- U.S. v. Degenhardt*, 405 F.Supp.2d 1341, D.Utah, 2005, 21 Aralık 2005 **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 16.02. 2014).
- U.S. v. Johnson*, 362 F.Supp.2d 1043, N.D.Iowa, 2005, 18 Şubat 2005, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).
- U.S. v. Kirkland*, 853 F.2d 1243, 1246 (5th Cir. 1988), 29 Eylül 1988, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15. 02. 2014).
- U.S. v. McDaniel* davası, 411 F.Supp.2d 1323 D.Utah, 2005, 19 Ekim 2005, **(Westlaw International)**, (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).

- U.S. v. Moussaoui*, 483 F.3d 220, C.A.4 (Va.), 2007, 14, Mart 2007, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).
- U.S. v. Rubin* davası, 558 F.Supp.2d 411 E.D.N.Y.,2008, 11 Haziran 2008, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).
- U.S. v. Ruffen*, 780 F.2d 1493, 1496 (9th Cir. 1986), 22 Ocak 1986, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15. 02. 2014).
- U.S. v. Sunrhodes*, 831 F.2d 1537, C.A.10 (Wyo.), 1987, 20 Ekim 1987, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15. 02. 2014).
- U.S. v. Turner* davası, 367 F.Supp.2d 319 E.D.N.Y.,2005, 29 Nisan 2005, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 12. 02. 2014).
- Yargıç Dennis W. Dohnal, (Memorandum Opinion), in *U.S. v. Sharp*, 463 F.Supp.2d 556, E.D.Va., 2006, 22 Kasım 2006, (**Westlaw International**), (çevrimiçi) <http://international.westlaw.com/>, (Erişim Tarihi: 15.02. 2014).